

KAPSAYICI DOĞA

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLAR İÇİN
DOĞADA DUYUSAL GELİŞİM

UYGULAYICI REHBERİ

İÇİNDEKİLER

2

Giriş

3

Duyu Bütünleme Nedir?

5

Kapsayıcı Doğa (Inclusive Nature) Yaklaşımı Nedir?

6

Özel Gereksinimli Bireyler için Doğa Temelli Öğrenme Nedir?

8

Duyu Bütünleme İçin Bir Ortam Olarak Doğa

9

12 Kapsayıcı Etkinlik Örneği

24

Doğada Duyusal Deneyim Turu Örneği

28

Duyusal Oyun Alanı (SPA) Tasarımı Nedir?

32

Ebeveynler ve Eğitimciler için İpuçları

33-34-35

Sonuç, Katkıda Bulunanlar ve Kaynakça

GİRİŞ

Bu uygulayıcı rehberi, Finlandiya merkezli **Learning in Nature Ltd** koordinatörlüğünde yürütülen “**Özel Gereksinimli Çocuklar için Doğa Temelli Duyusal Gelişim**” başlıklı **Erasmus+ projesi** (Proje Kodu: **2024-1-FI01-KA210-SCH-000250643**) kapsamında geliştirilmiştir. Proje ortakları arasında Türkiye’den **Oba Ütopya Eğitim Sanat ve Medya**, Finlandiya’dan **Vammaisperheyhdistys Jaatinen**, ve Slovenya’dan **Vrtec Martin Krpan Cerknica** yer almaktadır.İspanya’dan, özel gereksinimli çocuklar için doğa temelli eğitim alanında uzman olan **Katia Hueso** da projeye değerli katkılarda bulunmuştur.

Projenin amacı, öğretmenleri pratik kaynaklar ve eğitimlerle destekleyerek özel gereksinimli çocukları doğaya daha sık çıkarmaya teşvik etmek ve bu süreçte onların duysal gelişimlerini doğa temelli yaklaşımlar yoluyla desteklemektir. Bu yaklaşımlar, çocukların duysal ve fiziksel iyilik hallerini desteklerken, aynı zamanda daha kapsayıcı ve bütüncül özel eğitim uygulamalarının gelişimine katkı sağlamaktadır.

Rehber, özel gereksinimli çocuklarla çalışan eğitimciler için pratik bir rehber ve ilham verici kaynak olarak hazırlanmıştır. Eğitimcilere, doğayı günlük çalışmalarına etkili bir şekilde entegre edebilmeleri için çeşitli araçlar, etkinlik fikirleri ve kuramsal bir altyapı sunmaktadır.

INCLUSIVE NATURE

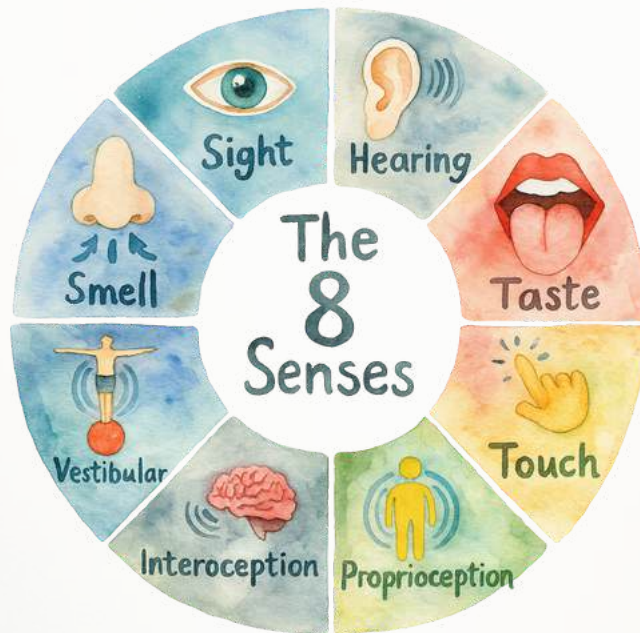
DUYU BÜTÜNLEME NEDİR?

Duyu bütünleme, bireylerin dış ve iç çevrelerinden gelen duyuşsal uyarıları alma, düzenleme ve uygun şekilde tepki verme süreçlerini mümkün kılan nörolojik bir süreçtir. Bu süreç; görme, işitme, dokunma, denge, beden farkındalığı, tat, koku ve içsel duyular gibi çeşitli duyuşsal sistemleri içerir (Bundy, Lane ve Murray, 2002; Miller ve diğ., 2007). Beyin sapı, talamus, beyincik, korteks ve limbik sistem gibi duyuşsal işlemeden sorumlu beyin yapıları, gelen duyuşsal verileri süzmek, bütünleştirmek ve yorumlamak için birlikte çalışır (Lane ve Schaaf, 2010).

Jean Ayres'in öncü çalışmaları (Ayres, 1972), duyu bütünleme sürecindeki güçlüklerin çocukların öğrenme, dikkat, davranış ve motor koordinasyon becerilerini olumsuz etkileyebileceğini ortaya koymuştur. Bu duyuşsal süreçler erken çocukluk döneminde hızla gelişir ve bu aşamada yaşanan aksaklıklar, uzun vadeli gelişimsel zorluklara yol açabilir (Parham & Mailloux, 2015).

Duyu bütünleme, nörobiyolojiye derinlemesine kök salmış bir süreçtir ve sinir sisteminin uyarıları düzenleme ve yönetme yetkinliğiyle yakından ilişkilidir (Schaaf & Mailloux, 2015). Dolayısıyla, başarılı bir duyu bütünleme süreci, bireyin sosyal, bilişsel ve motor becerilerinin gelişimi için temel bir öneme sahiptir.

Duyu bütünlemeyi daha iyi anlayabilmek için, her birinin kendine özgü işlevleri, örnekleri ve olası güçlükleri bulunan sekiz duyu sistemini incelemek önemlidir (Kranowitz, 2005; Nicholson, 1971; Baranek, 2002)

Kaynak: University Hospitals of Morecambe Bay NHS Foundation Trust (2024)

SEKİZ DUYU

VISUAL

- **Görsel (Görme):** Işığ, rengi, şekli ve mekânsal farkındalığı yorumlar. Örneğin, yüzleri tanımak veya top yakalamak bu duyuya bağlıdır. Karşılaşılan güçlükler arasında tahtadan yazı kopyalamada zorlanma ya da nesneleri bulmada güçlük çekme yer alabilir (Bundy ve diğ., 2002).

AUDITORY

- **İşitsel (Duyma):** Çevresel sesleri ve konuşulan dili işler. Örneğin, yönergeleri dinlemek veya müzikten keyif almak bu duyuya bağlıdır. Aşırı ya da yetersiz duyarlılık, iletişimi ve dikkati olumsuz etkileyebilir (Baranek, 2002).

OLFACTORY

- **Olfaktör (Koku):** Kokuları algılar ve bu sayede tat alma ile tehlike farkındalığına katkı sağlar. Aşırı duyarlılık mide bulantısına yol açabilirken, yetersiz duyarlılık duman gibi tehlikeli kokuların fark edilmemesine neden olabilir (Kranowitz, 2005).

GUSTATORY

- **Gustatori (Tat):** Tatları ayırt etmeyi içerir ve besin tercihleri için önemlidir. Bu alandaki güçlükler, seçici yeme davranışına veya belirli tatlara aşırı yönelime yol açabilir (Wilbarger & Wilbarger, 1991).

TACTILE

- **Taktıl (Dokunma):** Basıncı, dokuyu ve sıcaklığı algılar. Duyusal savunuculuk, bazı kumaşlara veya dokunmaya karşı rahatsızlık hissine yol açabilirken; düşük duyarlılık, dağınıklık ya da ağrıyı fark etmeme gibi durumlara neden olabilir (Ayres, 1972).

VESTIBULAR

- **Vestibüler (Denge ve Hareket):** Başın konumunu ve hareketini algılar; duruş ve koordinasyon için hayati öneme sahiptir. Çocuklar bazen dönme hareketine aşırı istek duyabilir ya da hareketten tamamen kaçınabilirler (Lane & Schaaf, 2010).

PROPRIOCEPTION

- **Proprioseptif (Beden Farkındalığı):** Kaslar ve eklemlerden gelen konum geri bildirimi sağlar. Bu alandaki duyusal farklılıklar, çocuğun sakar görünmesine, derin basınç arayışına ya da kendini düzenlemek için nesnelere çarpma davranışına yol açabilir (Miller ve diğ., 2007).

INTEROCEPTION

- **İnteroseptif (İçsel Duyular):** Açlık, susuzluk veya tuvalet ihtiyacı gibi içsel durumların farkındalığını içerir. Zayıf interosepsiyon, tuvalet alışkanlıklarını, duygusal farkındalığı veya susuzluğu tanıma becerisini olumsuz etkileyebilir (Schaaf & Mailloux, 2015).

KAPSAYICI DOĞA (INCLUSIVE NATURE) YAKLAŞIMI NEDİR?

Özel gereksinimli çocuklar, doğaya erişme ve onunla bağ kurma konusunda yalnızca fiziksel engeller nedeniyle değil, aynı zamanda motor, duyuşsal, bilişsel veya çoklu yetersizliklerinden dolayı da güçlükler yaşarlar. Buna ek olarak, zaman ve fırsat eksikliği de bu süreci zorlaştırır. Akademik destek faaliyetleri, tıbbi ve terapötik uygulamalar ile günlük yaşamda sıkça tekrarlanan ek süreçler (örneğin hijyen, giyinme, yeme) hem çocukların hem de bakım verenlerinin enerjisini ve serbest zamanını önemli ölçüde sınırlar.

Doğada bulunmak çoğu zaman bir boş zaman etkinliği olarak görülür ve bu zorluklar ortaya çıktığında kolayca gündemden çıkarılabilir. Oysa doğada zaman geçirmek; bireylerin psikomotor, bilişsel, duyuşsal ve ruhsal gelişimlerinin yanı sıra fiziksel ve zihinsel sağlıkları üzerinde çok yönlü faydalar sağlar. Doğa, bireyin içsel ve kişilerarası becerilerini güçlendirir, yaşam boyu özerklik becerilerinin gelişimini destekler ve diğer öğrenme ile terapi süreçlerinin sonuçlarını iyileştirir. Hepsinden önemlisi, doğada bulunmak ve onunla bağ kurmak, bireye neşe, kalıcı bir mutluluk hissi ve genel bir iyi oluş hâli kazandırır.

Doğanın en büyük avantajlarından biri, ücretsiz, her yerde bulunabilir, kapsayıcı, evrensel olarak erişilebilir ve yargılayıcı olmayan bir ortam sunmasıdır. Doğa, bakır koruma alanlarından en yakın parka ya da bahçeye kadar her yerde bulunur ve genellikle erişimi ücretsizdir. Doğayla bağ kurmak, onu fark etmek kadar basittir. Eğer fark edilmezse, doğallık ya da uzaklık derecesinden ziyade doğayla temasın sıklığı daha belirleyici bir etkiye sahip olur. Doğanın farkına varmak, bu bağın derinliğini ve kalıcılığını artırır.

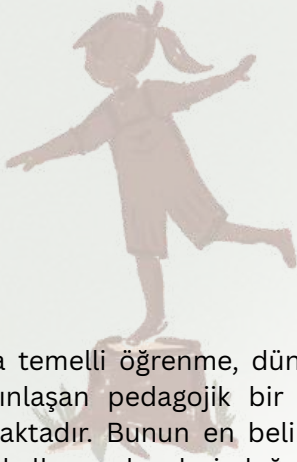
Çocuklar doğada kendilerini rahat hissederler; çünkü doğa onlara ormanlar, dağlar, çayırılar, sahiller, sulak alanlar gibi farklı ortamlarda sayısız oyun olanağı, dal, yaprak, taş, tohum, kum gibi çeşitli doğal materyaller ve insan dışı canlılarla bağ kurma fırsatları sunar. Serbest oyunun teşvik edildiği ortamlarda doğa çocuklara özgürlük tanır: bir ağaca tırmanabilir, sarılabilir, arkasına saklanabilir ya da altında oturabilirler.

Ağaç, çocuğun tırmanma becerisini ya da eksikliğini yargılamaz; altında tembellik eden ya da ona sopayla vuran çocuğu azarlamaz. Bu durum, özellikle sürekli değerlendirilen, yönlendirilen ve uyarılan özel gereksinimli çocuklar için son derece güçlü ve özgürleştirici bir deneyimdir. Ayrıca çocukların anı yaşama becerileri oldukça gelişmiştir; bu yetenek, onların doğayla bağ kurmalarını yalnızca mümkün kılmaz, aynı zamanda bu bağ daha derin, etkileyici ve kalıcı hale getirir.

Kapsayıcı Doğa Yaklaşımı, dünyanın her yerinde, her yaşta ve her düzeyde farklı kapasite ve ihtiyaca sahip çocukları kapsama gücüne sahip olan doğanın dönüştürücü etkisini kabul eder. Bu yaklaşım, doğanın her yerde var olduğu ve onu fark etmenin yeterli olduğu fikrini vurgular. Doğa, herkesin gelişimine, sağlığına ve iyi oluşuna katkı sağlasa da, özel gereksinimli çocuklar ve aileleri için sunduğu çok yönlü faydalar nedeniyle özellikle uygun bir ortam oluşturur.

Kapsayıcı Doğa Yaklaşımı, doğa ile özel gereksinimli çocukların karşılıklı olarak birbirlerinden en iyiyi sunduğu, etkileşimli ve dinamik bir süreçtir. Bu yaklaşım, çocukları güçlendirir ve onları kendilerini kabul eden doğaya özen göstermeye teşvik eder. Doğa ve çocuklar birbirine bakım gösterdikçe, her iki taraf da bu karşılıklı ilişkiden kazanır.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLER İÇİN DOĞA TEMELLİ ÖĞRENME NEDİR?

Doğa temelli öğrenme, dünya genelinde giderek yaygınlaşan pedagojik bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Bunun en belirgin örnekleri; orman anaokulları ve kreşleri, doğa oyun grupları, orman okulu programları, okul bahçelerinde ve yakın çevrelerde yapılan açık hava eğitimleri ve benzeri girişimlerde görülmektedir.

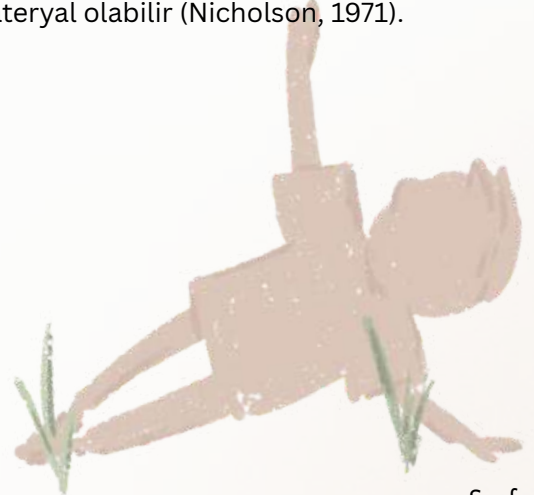
Doğada öğrenme, duygusal ve bilişsel açıdan kalıcı sonuçlar doğuran, doğrudan deneyime dayalı bir süreçtir. Farklı yaş gruplarındaki (okul öncesinden yükseköğretime kadar) çocuklar ve öğrenciler üzerinde yapılan çok sayıda araştırma, düzenli açık hava eğitiminin öğrenme verimliliğini önemli ölçüde artırdığını göstermektedir.

Bu bağlamda “öğrenme” terimi özellikle isabetli bir seçimdir; çünkü vurgu, bilginin biçimsel öğretimle aktarılmasından ziyade becerilerin deneyim yoluyla edinilmesine yöneliktir. Doğada öğrenme genellikle çocuğun ilgi alanlarını, kapasitesini ve ihtiyaçlarını takip eden, kendi kendine yönlendirilmiş bir süreç olarak gerçekleşir; yetişkin odaklı programların hedeflerine uymak için standartlaştırılmış oturumlar şeklinde değildir. Bu durumda öğretme eylemi, rehberlik etme ve eşlik etme biçimine dönüşür; süreç daha yatay, katılımcı ve kapsayıcı hale gelir.

Serbest oyun yoluyla öğrenme, yavaş ama derin bir öğrenme biçimidir; çünkü içsel motivasyon ve akış en yüksek düzeydedir. Doğada serbest oyun, öğrenmek için çok çeşitli ortamlar, materyaller ve durumlar sunar. Doğada özgürce oynayan çocuklar, aslında sürekli olarak bilimsel yöntemi uygulurlar. Yetişkinlerin genellikle sağladığı kestirmeler olmadan, öğrenmenin tüm aşamalarından geçerler: bir olguyu gözlemler, kendilerine bir soru sorar, bir hipotez kurar, bir deneme tasarlar, bunu farklı koşullarda dener ve sonuçlar çıkarırlar.

Buna örnek olarak, suya taş atan bir çocuk düşünülebilir. Başkalarının bunu yaptığını görüp, farkında olmadan “ben de aynısını denesem nasıl olur?” diye sorabilir. Ardından o da suya bir taş atar ve bunu birkaç kez tekrarlar. Daha sonra farklı bir yerde, başka bir zamanda aynı deneyi yapabilir. Bir noktada, yine farkında olmadan, taşların suya battığını öğrenir ve bir sonraki “projesine” geçer. Belki daha sonra bir çubuğu suya atarak onun yüzdüğünü, ya da donmuş bir gölette taşı atarak buzun üzerinde kaydığını keşfeder. Böylece yeni bilgi katmanları oluşur. Bu süreç, doğada serbest oyun oynayan çocukların uyguladığı özerk öğrenme modelidir; bilimin ve farkındalığın doğal yoldan inşa edildiği bir süreçtir.

Doğada pek çok “serbest parça” (loose parts) bulunur. Serbest Parçalar Kuramı, mimar Simon Nicholson tarafından 1971 yılında ortaya atılmıştır. Bu kurama göre serbest parçalar; hareket ettirilebilen, taşınabilen, birleştirilebilen, yeniden tasarlanabilen, sıralanabilen, sökülüp yeniden birleştirilebilen materyallerdir. Doğadaki serbest parçalar taşlar, tohumlar, dökülmüş yapraklar, çamur, deniz kabukları, tüyler, ağaç kabukları, dallar veya çevrede bulunabilen, yaratıcılığı, hayal gücünü ve keşfi teşvik eden herhangi bir doğal materyal olabilir (Nicholson, 1971).

Özel gereksinimli çocukları desteklemek için kullanılan terapi araçlarının ya da cihazlarının aileler, bakım verenler veya öğretmenler açısından ekonomik zorluklar yaratabileceği düşünülüğünde, doğada serbestçe bulunan bu parçalar hem düşük maliyetli hem de duyu bütünlemeyi destekleyen doğal araçlar olarak değerlendirilebilir.

Ancak, bazı bitki türlerinin endemik olabileceği unutulmamalıdır; bu nedenle doğal ortamlarda vakit geçirirken bölgenin flora ve faunası hakkında temel bilgilere sahip olmak önemlidir. Ayrıca, serbest parçaları bulundukları alanda bırakmak, diğer çocukların da o materyallerle oyun oynamasına imkân tanır ve böylece bu yaklaşım sürdürülebilir bir uygulama haline gelir.

Serbest oyun herhangi bir nedenle uygulanamadığında (örneğin, yetişkin/çocuk oranının düşük olması, ortamın tanıdık olmaması, çocukların serbest oyuna alışkın olmaması gibi), yapılandırılmış oyunlar önerilebilir. Ancak seçilecek oyunların kapsayıcı, ilgi çekici ve iş birliğine dayalı olmasına özen gösterilmelidir. Böylece çocuklara olumlu duygusal deneyimler sunulabilir. Rekabetçi oyunlar, çoğu zaman çocuklarda karışık duygulara sebep olabilir ve bu durum öğrenme çıktısını olumsuz etkileyebilir.

“Çocuklarımıza toprağın
kokusunu almayı,
yağmurun tadına bakmayı,
rüzgâra dokunmayı,
birşeylerin büyüdüğünü
görmeyi, güneşin
doğuşunu ve gecenin
gidişini hissetmeyi
öğretmeliyiz.”
John Cleal

Kapsayıcı olmayan oyunlar ise, belirli engellere sahip çocukları dışlayarak onların daha da yalnızlaşmasına sebep olabilir.

Kapsayıcı öğrenme, oyunları ve öğrenme süreçlerini çeşitliliği gözeterek tasarlamakla ilgilidir. Çocukların mevcut becerilerini güçlendirmeyi, aynı zamanda kendi sınırlarını zorlayarak yeni öğrenme ve yapma yolları keşfetmeleri için alan açmayı hedefler.

Doğa, tüm bunların gerçekleşmesi için en uygun ortamdır. Doğa, çeşitlidir; hassas ve değişimlere duyarlıdır. Aynı zamanda kapsayıcı, sabırlı ve dayanıklıdır. Çocuklara denemeye devam etmeyi, ellerinden gelenin en iyisini sunmayı, konfor alanlarının ötesine geçmenin sonuçlarını kendi hızlarında sindirip keyfini çıkarmayı öğretir; sahip oldukları becerileri, bu beceriler sınırlı bile olsa, ön plana çıkarmalarına yardımcı olur.

Doğa, bize kendimiz olmayı, kendimizi ve başkalarını kabul etmeyi ve bunu kendi kapasitemizin en iyisiyle yapmayı öğretir. Belki de artık “özel gereksinimli çocuklar” yerine “ek gereksinimli çocuklar” ifadesini kullanmanın zamanı gelmiştir. Çünkü özünde, hepimiz özeliiz. Yalnızca bazılarımızın, ek gereksinimleri var.

DUYU BÜTÜNLEME İÇİN BİR ORTAM OLARAK DOĞA

Doğada yürüyen bir kişi, sayısız duyuşsal uyarıcıyla karşılaşır: renkler ve şekiller, sesler, kokular, ciltte hissedilen rüzgâr, ayak altındaki kozalaklar ve kökler... Doğada bulunmanın sağladığı bu duyuşsal deneyimler, çevre ve olayların doğal biçimde anlamlı bir bütün oluşturduğu uyumlu bir yapı meydana getirir; hiçbir uyarıcı diğerlerinin önüne geçmez, dikkatin tamamını talep etmez. Bununla birlikte doğa, her an sayısız olayın yaşandığı dinamik bir ortamdır; bu da dikkati yönlendirmek ve duyu bütünlemeyi destekleyen etkinliklere katılmak için sonsuz fırsatlar sunar.

Doğa, beş temel duyu için sonsuz sayıda uyarıcı sunar ve bunları ayırt etme ile farklılaştırma becerisinin gelişmesini sağlar. Ormanda yeşilin sayısız tonu bulunur; her bitkinin kendine özgü hafif bir kokusu, her meyvenin farklı bir tadı vardır. İki farklı yosun türüne dokunulduğunda fark hissedilir ve bir insan bir ömür boyunca, kuşların sesini ayırt etmeyi öğrenebilir.

Buna karşın, çocuklar için tasarlanmış yapay ortamlar ve nesneler genellikle parlak renkler, yoğun ve rahatsız edici sesler ve tekdüze materyaller içerir. Gelişmekte olan bir çocuğun sinir sistemi ve duyuşsal sistemi, bu tür güçlü uyarıcılara sürekli maruz kaldığında kolayca yorulabilir; aynı zamanda doğanın teşvik ettiği ince, odaklanmış duyuşsal algıyı geliştirme fırsatını da kaçırabilir.

Beş temel duyunun yanı sıra, doğada hareket ederken denge (vestibüler duyu), beden farkındalığı (propriosepsiyon) ve içsel duygular (intero-sepsiyon) da önemli bir rol oynar. Farklı zeminlerde ve düzensiz yüzeylerde ilerlerken her adım birbirinden farklıdır; bu da beynin ve bedenin değişen koşulları sürekli olarak gözlemlemesini ve uyum sağlamasını gerektirir. Böylece hem denge duygusu hem de beden konumu ve hareketini algılama duygusu (proprio-sepsiyon) aktif biçimde çalışır ve gelişir.

tekerlekli sandalye kullanan bir kişi de, orman yolunda sandalyenin titreşimleri ve eğimleri sayesinde çeşitli bedensel duygular yaşar ve bu, düz ve yapay zeminlerde mümkün olmayan bir deneyimdir.

Bir çocuğu kayaların üzerinde dengede durmaya, ağaçlara tırmanmaya, devrilmiş kütüklerin altından sürünmeye ya da kamp ateşi için odun taşımaya teşvik etmek, denge ve proprio-septif becerilerin gelişimini destekler.

İntero-sepsiyon, kişinin açlık, yorgunluk, üşüme, duygular veya uyanıklık hâli gibi içsel durumlarını fark etme ve düzenleme becerisidir. Ormanda yapılan bir yürüyüş, çocuk için bütünsel bir deneyim sunar: heyecan verici ya da biraz korkutucu yerleri keşfetmek, dik bir tepeye tırmandıktan sonra nefes nefese kalmak, neşe ve rahatlama hissetmek, ara öğün öncesinde acıkmak ya da günün sonunda tatlı bir yorgunluk yaşamak... Bu tür deneyimler, intero-sepsiyonun yani içsel duyguların gelişmesini sağlar ve aynı zamanda bu farkındalığın etkin şekilde kullanılmasını gerektirir.

Yetişkinler, çocuklara bedensel duygularını ve duygularını fark ettirmek için onlardan ne hissettiklerini ya da bu hisleri vücutlarının hangi bölgelerinde duyduklarını tarif etmelerini isteyebilirler. Duyguları sözcüklerle ifade etmek zor olabileceği için, doğada bulunan öğelerin özelliklerine göndermeler yapmak yardımcı olabilir:

“Bacaklarım şu kaya gibi ağır sanki,”

“Midemde, şu kelebek gibi uçuşan bir his var,”

“Şu su kadar sakın hissediyorum.”

Doğal bir ortamda oynamak, keşfetmek ve hareket etmek; çevreyi tüm duygularla gözlemleme, değişen koşullara uyum sağlama ve bedensel durumunu fark edip düzenleme becerilerini hem gerektirir hem de geliştirir. Doğa, insanın sekiz duygusuna da zengin ve etkileyici deneyimler sunarak, yapay ortamlarda yeniden oluşturulması güç ya da imkânsız olan bütüncül bir uyarım düzeyi yaratır. Bu nedenle doğa, insanı bedensel, psikolojik ve sosyal bir varlık olarak bütün yönleriyle etkileyip harekete geçirdiği için duyu bütünleme çalışmalarında ideal bir ortam sunar

12 KAPSAYICI ETKİNLİK ÖRNEĞİ ✨

Ergoterapi, diğer adıyla okupasyonel terapi (OT), bireylerin günlük yaşam görevlerini ve aktivitelerini yerine getirme becerilerini geliştirmelerine, sürdürmelerine veya yeniden kazanmalarına yardımcı olan bir rehabilitasyon alanıdır. Projemiz kapsamında Türkiye’de bir ergoterapi merkezini ziyaret etme fırsatımız oldu. Ziyaret ettiğimiz merkezde, çocukların duyu bütünlemesini destekleyen araçlar ve materyallerle tanışma imkânı bulduk. Bu ziyaretin ve ergoterapist Sümeyye Sevgili tarafından gerçekleştirilen seminerin ardından, doğada çocuklarla yapılabilecek çalışmalar konusunda yeni ilhamlar edindik.

Son olarak şunu da belirtmek isteriz; çocuğun gelişimini desteklemek için hangi tür desteğe ihtiyaç duyduğunu yalnızca uzmanların değerlendirebileceğini ve belirleyebileceğine inanıyoruz.

Bu nedenle de gerekli egzersizlerin ve yönergelerin ebeveynlere aktarılmasının ya da ergoterapiye yönlendirme yapılmasının alanında yetkin terapistler tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu bölüm, özel gereksinimli çocukların duysal gelişimlerini desteklemek amacıyla tasarlanmış on iki doğa temelli etkinliği içermektedir. Her etkinlik, keşfetmeyi teşvik eder, birden fazla duyuyu harekete geçirir ve çocukların doğayla bağ kurmalarını destekler. Farklı yaş gruplarına ve ortamlara uyarlanabilecek bu etkinlikler, eğitimcilere doğada öğrenmeyi kapsayıcı, keyifli ve güçlendirici hale getirmek için basit ve ilgi çekici yollar sunar.

AÇIK HAVADA PAYLAŞILAN BİR ÖĞÜN

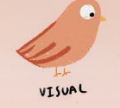
Jenny Turunen

0,5-3 saat

2-10 katılımcı

Gerekli Malzemeler

Gıda malzemeleri veya önceden hazırlanmış bir öğün, kamp ocağı ya da ateş, su ısıtıcı, tabaklar ve ihtiyaç doğrultusunda kullanılacak mutfak gereçleri, resim kartları.

Duyusal Gelişim Alanı

Tat, koku ve dokunma duyuları; ayrıca görsel ve işitsel duyular.

Kazanımlar

İnce motor becerilerini geliştirme, iletişim kurma, grup içinde plan yapma ve karar alma, risk yönetimi, kendi görüşünü ifade etme, başkalarını dinleme, yemek pişirme becerileri, sofrada adabı ve başkalarını dikkate alma.

Açıklama

Bu etkinlik, orman gezisi sırasında birlikte yemek yeme etkinliğini içerir. Zorluk düzeyi ve görevler, grubun yaşına, becerilerine ve özel gereksinimlerine göre belirlenmelidir. Etkinliğin amacı, bireyleri ve grubu iletişim kurmaya, karar vermeye, iş birliği yapmaya, görevleri üstlenmeye, ince motor becerilerini ve yemek pişirme becerilerini geliştirmeye teşvik etmektir. Eğitimci, karar verme, iletişim ve pratik görevlerde bireylere ve gruba destek olur; aynı zamanda onların aktif ve bağımsız katılımcılar olmaları için alan tanır.

Dikkat Edilmesi Gerekenler

Olası kıvılcıklar nedeniyle, ateş ile çocuğun oturduğu yer arasında yeterli mesafe bulunmasına dikkat edilmelidir. Diğer önemli noktalar arasında; ateşin etrafında nasıl davranılacağına dair ortak kurallar belirlemek, ilk yardım çantası ve su bulundurmak, kesici mutfak gereçlerine dikkat etmek, alerjileri göz önünde bulundurmak, oturma düzenini dumanın yüze gelmeyeceği şekilde ayarlamak yer alır. Ayrıca, orman ortamında genel bir risk analizi yapılmalı ve eşekarı, düşen dallar gibi olası tehlikelere karşı gerekli önlemler alınmalıdır.

Varyasyonlar

En basit haliyle bu etkinlik, örneğin bir meyve yeme görevi şeklinde olabilir; çocuk bir muz ya da elma arasında seçim yaparken desteklenir. Daha fazla beceriye ve kapasiteye sahip bir grupta ise etkinlik, menüye karar vermekten ve malzemeleri alışverişle temin etmekten başlayarak, ateş yakma, yemeği hazırlama, birlikte yeme ve bulaşıkları toplama süreçlerinin tamamını içerebilir. Sürecin sonunda grup, yetişkinlerden yalnızca hafif düzeyde destek alarak bağımsız bir şekilde hareket edebilir.

HANGİSİ EKSİK? 7

Chantal Romi

30 dakika

7 katılımcı

VESTIBULAR

PROPRIOCEPTION

AUDITORY

Gerekli Malzemeler

Taş, dal, kozalak, yaprak gibi çeşitli doğal serbest parçalar ve bir bez torba.

Duyusal Gelişim Alanı

Görsel ve dokunsal duyular.

Kazanımlar

Dikkati toplama, dokunarak ve görerek hatırlama, duysal farkındalık, ince motor becerileri geliştirme, problem çözme ve özgüven kazanma.

Açıklama

Çocuklara malzemeleri ve serbest parçaları gösterip her birinin adını söylemelerini isteyin. Daha sonra bu malzemeleri bez bir torbanın içine koyun. Çocuklardan gözlerini kapatmalarını isteyin ve torbadan bir tane malzemeyi çıkartın. Ardından “Torbanın içinde hangi malzeme eksik olabilir?” diye sorun. Çocuklardan, torbanın içindekilere dokunarak eksik olanı tahmin etmeye çalışmalarını isteyin. Görev çok zor gelirse, “sert bir şey”, “gri renkte” gibi ipuçları verebilirsiniz.

Dikkat Edilmesi Gerekenler

Dokunma hassasiyeti olan bir çocuk başlangıçta farklı materyallere dokunmaktan çekinebilir. Bu durumda etkinlik çocuğun kendi hızına göre ilerlemeli, çocuk kesinlikle zorlanmamalıdır. Çocuk, önce gözleri açıkken malzemelere torbanın dışında dokunmaya yönlendirilebilir; ardından gözlerini kapatarak torbanın içindekileri denemesi istenebilir.

Varyasyonlar

Malzemeler değiştirilebilir ve çocuklar çevreden yeni doğal materyaller bulabilirler. Oyun, torba kullanılmadan da oynanabilir: serbest parçaları yere koyun, çocuklardan gözlerini kapatmalarını isteyin, ardından bir parçayı kaldırın ve sonra çocuklara “Hangisi eksik?” diye sorun.

RALLİ / FORMULA YARIŞLARI

Miina Weckroth

15 dakika

Bir çocuk ve bir yetişkin (veya gerekirse birden fazla çocuk ve yetişkin)

VESTIBULAR

PROPRIOCEPTION

Gerekli Malzemeler

Çocuğun yarışın yapılacağı zemine uygun bir araca ihtiyacı vardır. Bu etkinlik öncelikle yoğun desteğe ihtiyaç duyan ve hareket etmek için tekerlekli sandalye kullanan çocuklar için tasarlanmıştır. En uygun araç, ebeveyn veya bakıcı tarafından itilen, koşu için de kullanılacak bir rehabilitasyon arabası olacaktır. Tekerlekli sandalye her zaman ideal olmasa da, zemin uygunsa kullanılabilir. Alternatif olarak; çocuk, kendi başına hareket ettirebileceği bir tekerlekli sandalye de kullanabilir. Ayrıca, bisiklet sürebilen çocuklar bu etkinlikte tekerlek yerine bisikleti tercih edebilirler.

Duyusal Gelişim Alanı

Vestibüler (denge) ve proprioseptif (beden farkındalığı) duyular.

Kazanımlar

Duyusal farkındalık, mekânsal farkındalık, hızlı hareket etmenin verdiği keyif.

Açıklama

Bu etkinliği bir canlandırmalı rol oyununa dönüştürelim! Çocuk, bir ralli sürücüsü rolünü üstlenir ve karakterine bir isim seçer. Kendi hayal ettiği bir isim kullanabilir ya da ünlü bir ralli pilotundan, örneğin Kalle Rovannerä'dan ilham alabilir. Formula 1 dünyasını daha iyi tanıyorsa, Mika Häkkinen gibi bir isim de seçebilir. Rehabilitasyon arabasını süren yetişkin ise yardımcı sürücü (co-driver) rolündedir; hem yönlendirme yapar hem de radyo veya televizyon spikeri gibi yarışın anlatımını yapar. (Ek katılımcılar için varyasyonlara bakılabilir.)

Yarış için uygun bir parkur bulun ve macera başlasın! Parkurun uzunluğu kısa veya uzun olabilir. Sürücü, zemine göre hızı ayarlarken aynı zamanda virajlar, dönüşler ve hız artışlarıyla heyecanlı bir yarış atmosferi yaratmalıdır. Bu atmosfer, sürücünün yarış anlatımıyla daha da güçlenir.

Örneğin: “Ve işte Kalle Rovannerä geliyor! Tüm zamanların en büyük ralli sürücüsü! Kalle yarışa başladı ve hız giderek artıyor... İlk viraj yaklaşıyor; keskin bir sağ dönüş! Kalle gaz pedalına basıyor! Ama dikkatli olmalı, en küçük hata bile savrulmaya neden olabilir! Önünde dik bir yokuş var, Kalle hızını artırıyor... Şimdi sola dönüyor, araba tehlikeli bir şekilde kayıyor... Aman Tanrım! Kalle kontrolü neredeyse kaybediyor! Az kalsın hendeğe giriyordu, ama anında toparladı! Çok heyecanlı! Ne büyük bir macera! Ve yarış devam ediyor...”

Dikkat Edilmesi Gerekenler

Tüm araçların iyi durumda olduğundan emin olun. Kullanılacak araçlara ve sürücülerin beceri düzeyine uygun bir parkur seçin; aynı zamanda yeterli alanın bulunduğundan emin olun. Her zaman güvenli bir hızda ilerleyin.

Varyasyonlar

Etkinliğe birden fazla çocuk katılıyorsa, oyun eğlenceli bir ralli yarışına dönüştürülebilir. Ralli sürücüsü, harita okuyucu ve TV spikeri rollerine ek olarak hakem, tamirci veya izleyici gibi başka roller de eklenebilir. Her katılımcı, rolüne uygun bir isim seçebilir. Çocuklar, becerilerine ve zemine uygun araçlar kullanabilirler. Örneğin, tekerlekli sandalyeyi kendi başına kullanabilen bir çocuk rehabilitasyon arabı yerine tekerlekli sandalye ile etkinliğe katılmayı tercih edebilir. Bisiklet sürebilen çocuklar ise etkinliğe bisikletle katılabilirler.

KARDAN HEYKELLER

Hanna Vesamo

Hazırlık 15 dakika – 2 saat
(kutu sayısına veya boyutuna
göre değişir), tercihen bir
gece boyunca dondurma
süresi. Heykel yapımı 30
dakika – 1 saat

Bir heykel için 1–3 kişi

VESTIBULAR

PROPRIOCEPTION

Gerekli Malzemeler

Karton kutu veya büyük plastik kap, kürekler ve heykel yapımında kullanılabilecek çeşitli araçlar. Heykelin şekillendirilmesi için kaşık, keski, çubuk ve keskin olması gerekmeyen bıçaklar kullanılabilir.

Duyusal Gelişim Alanı

Görsel duyu ve içsel duyular (interoepsiyon).

Kazanımlar

Sabır geliştirme, plan yapma, görsel algıyı güçlendirme, farklı araçları tanıma, gerektiğinde ekip çalışması ve iş birliği yapma.

Açıklama

Karton kutu ya da plastik kabı karla doldururken, arada bir karı iyice bastırarak sıkıştırın; böylece kar yoğun ve sert bir blok haline gelir. Kabı, heykelin yapılacağı alana ters çevirin ve kalıp hâlinde bırakın; tercihen bir gece boyunca bu şekilde donması önerilir.

Eğer karton kutu kullanıyorsanız, karı kutunun üst kısmından doldurabilirsiniz; bu durumda kutuyu ters çevirmeye gerek kalmaz, çünkü kutunun kenarları kalıp görevi görür. Ertesi gün kalıbı çıkararak kar bloğu üzerinde çalışmaya başlayabilirsiniz. Kar bloğunu oyma, kazıma veya şekillendirme yöntemleriyle istenilen forma dönüştürebilirsiniz.

Dikkat Edilmesi Gerekenler (Olası Riskler Dahil)

Her çocuğun tanıdığı ve güvenle kullanabildiği bir aracı olmalıdır. Ayrıca çocukların soğuğu fark edip fark etmedikleri ve dışarıdayken bedensel duyumlarına ne kadar dikkat ettikleri gözlemlenmelidir.

ORMAN HAYVANLARI İÇİN KONSER

Erna Zabukovec, Bernarda Okoliš, Saša Pivka

1-10 katılımcı

20 dakika

Gerekli Malzemeler

Doğal materyaller (taşlar, dallar, kozalaklar vb.), sepet.

Duyusal Gelişim Alanı

İşitsel, dokunsal ve içsel duyular (interoepsiyon).

Kazanımlar

İşitsel dikkati geliştirme, sesleri ayırt etme, yaratıcılığı teşvik etme.

Açıklama

Ormanda çocukları doğal materyaller toplamaya davet edin ve topladıklarını bir sepete koymalarını isteyin. Sepetten iki dal alın ve dalları birbirine vurarak ses çıkarmaya başlayın. Ardından çocukları, sepetten istedikleri bir materyali seçmeleri için teşvik edin. Her çocuk seçtiği materyalle sürterek, vurarak, kopararak farklı sesler çıkarmayı dener. Siz, dallarla ritim tutarken basit bir çocuk şarkısı söylemeye başlayabilirsiniz. Çocuklar da sizi takip ederek doğal bir orman konserine katılırlar.

Dikkat Edilmesi Gerekenler

Çocukların yaşına veya özel gereksinimlerine göre dikkatli olun; birbirlerine taş atmamalarına özen gösterin. Eğer bu davranış ortaya çıkarsa, çocukları etrafında başka kimsenin bulunmadığı güvenli bir alana yönlendirebilir ve taş, kozalak ya da dal fırlatma eylemini orada yapmalarına izin verebilirsiniz. Çünkü atmak, çocukluk döneminde motor gelişim için önemli bir beceridir. Ayrıca çocukların küçük nesneleri ağızlarına ya da kulaklarına sokmamalarına dikkat edilmelidir.

Varyasyonlar

- Tahmin Etme Versiyonu: Bir çocuk doğal bir “enstrüman” ile ses çıkarır. Diğer çocuklar bakmadan dinler ve hangi materyalin kullanıldığını tahmin etmeye çalışır.
- Ritim Tekrarlama Versiyonu: Bir çocuk veya öğretmen doğal bir enstrümanla bir ritim çalar. Diğer çocuklar bu ritmi tekrar etmeye çalışır.
- Şarkı Söyleme Versiyonu: Çocuklar bir şarkı söyler veya mırıldanır ve aynı anda doğal enstrümanlarıyla ritim tutarlar.

İNŞAA OYUNU ♡♡

Erna Zabukovec, Bernarda Okoliš, Saša Pivka

1-10 katılımcı

30 dakika veya daha fazla

Gerekli Malzemeler

Çamur, doğal materyaller (dallar, kozalaklar, çakıl taşları, ince dallar, ağaç kabukları vb.)

Duyusal Gelişim Alanı

Dokunsal ve görsel duyular

Kazanımlar

Çocukların çamurla tanışmalarını, onun farklı dokularını, sıcaklıklarını ve kıvamlarını keşfetmelerini sağlar; bu sayede zengin dokunsal deneyimler yaşarlar. Kazma, karıştırma ve şekillendirme gibi etkinlikler yoluyla beyinleri uyarılır, ince ve kaba motor becerileri gelişir. Aynı zamanda kirlenmeye karşı toleransları artar. El-göz koordinasyonları güçlenir.

Açıklama

Çocuklarla birlikte çamur içinde yollar ve kanallar yaparak başlayabilirsiniz. Bu süreçte dallar, çakıl taşları gibi farklı doğal materyallerden yararlanılabilir. Çakıl taşlarını kullanarak yolları düzleştirebilir veya materyalleri farklı şekillerde nasıl kullanabileceklerini gösterebilirsiniz.

Eğer grubunuzda özel gereksinimli çocuklar varsa, çoğu zaman oyunun nasıl oynanacağını göstermeniz ve bir süre onlarla birlikte oynamanız gerekebilir. Daha sonra çocuklara serbest oyun fırsatı tanıyabilirsiniz. Çamur oyununa yönlendirmeli bir etkinlik olarak başlayabilir, ancak kendi oyunlarını oluşturabilen çocuklar varsa, en iyi yaklaşım onları özgürce oynamaya bırakmaktır.

Dikkat Edilmesi Gerekenler

Mevsime bağlı olarak, çocukların çamurda oynamak için uygun kıyafet ve bot giymeleri gerekebilir. Ancak yaz aylarında veya havanın sıcak olduğu dönemlerde, bot ya da su geçirmez kıyafet giymelerine gerek yoktur; çıplak ayakla oynamaları da mümkündür.

Varyasyonlar: Çocuklar küçük çamur topları yapabilir ve bunları yokuşlu ya da çukurlu yollar boyunca yuvarlayarak yeni oyunlar oluşturabilirler.

SALLANAN AĞAÇ ✨

Erna Zabukovec, Bernarda Okoliš, Saša Pivka,
Gaye Amus

1-10 katılımcı

15 dakika

Gerekli Malzemeler

Devrilmiş bir ağaç veya kalın bir kütük/dal

Duyusal Gelişim Alanı

Vestibüler (denge), proprioseptif (beden farkındalığı) ve görsel duyular

Kazanımlar

Dengeyi geliştirme, kaba motor becerileri, kas gücü (özellikle bacak ve gövde kasları) ve koordinasyonu artırma. Denge ve beden farkındalığını geliştirme, duyu bütünlenmesini, mekânsal farkındalığı, odaklanmayı ve duygusal dengeyi güçlendirme.

Açıklama

Orman yürüyüşü sırasında çocuklar devrilmiş bir ağaç ararlar. Bulduklarında gövdenin üzerine, arka arkaya otururlar. Çocuklar gövdenin üzerine otururken ayaklarını yere bastırırlar; böylece ağaç gövdesi, doğal bir salıncak gibi sallanmaya başlar. Bu tekrarlayıcı ve sakinleştirici hareket, stresi azaltabilir, rahatlamayı teşvik eder ve çocukların duygularını düzenlemelerine yardımcı olur. Bu nedenle özellikle kaygılı veya fazla uyarılmış çocuklar için rahatlatıcı bir etkinlik niteliği taşır.

Dikkat Edilmesi Gerekenler

Devrilmiş ağacın sağlam ve dengede olduğundan emin olun.

Varyasyonlar

Eğer çevrede devrilmiş bir ağaç yoksa, bir kütük üzerine kalın bir dal yerleştirerek tahterevallı benzeri bir düzenek oluşturabilirsiniz.

Yukarıdaki sağlam bir dala bağlanan bir ip, ucuna oturmak için bir tahta parçası ya da lastik eklenerek salıncak haline getirilebilir. Ayrıca iki ağaç arasına hamak gerilerek de sallanma etkinliği yapılabilir. Bu tür hareketler, denge (vestibüler) ve beden farkındalığı (proprioseptif) duyularını destekler.

Motor veya görme yetersizliği olan çocuklar için:

Eşlik eden yetişkin, çocuğu kucağına alarak birlikte sallanabilir.

Dikkat Edilmesi Gerekenler

İpin bağlı olduğu dalın veya ağacın kabuğunun zarar görmediğinden emin olun. Ağacı korumak için ipin temas ettiği yere çorap, ağaç koruma bandı (tree-saver strap) veya yumuşak bir koruyucu malzeme yerleştirin.

YUVARLANAN KÜTÜKLER

Ahmet Öncel

10-15 dakika

1-2 katılımcı (bireysel ya da akran desteğiyle uygulanabilir)

Gerekli Malzemeler

Farklı boyutlarda, yüzeyi pürüzsüz ve kıymıksız yuvarlak tahta kütükler; hedef veya bitiş noktası belirlemek için renkli kurdeleler veya bayraklar.

Duyusal Gelişim Alanları

Vestibüler: Yuvarlanma hareketiyle uyarılır.

Proprioseptif: İtme, denge kurma ve hareket sırasında beden farkındalığıyla etkinleşir.

Dokunsal: Ahşap, doğal dokular ve zeminle temas yoluyla duysal etkileşimi destekler.

Kazanımlar

Tüm vücut hareketleriyle büyük kas koordinasyonunu geliştirme. Mekânsal yönelim ve denge becerilerini artırma. Kas farkındalığı ve bedensel kontrolü güçlendirme. Dokunsal ve hareket/proprioseptif geri bildirim yoluyla duyu bütünleme pratiği yapma. İkili oyunlarda sosyal iş birliğini teşvik etme. Hedefe doğru ilerlerken problem çözme becerilerini geliştirme. Duyusal doyum yaşama ve derin basınç uyarımıyla rahatlama sağlama.

Açıklama

Etkinliğe başlamadan önce, yumuşak ve güvenli bir zemin üzerine birkaç ince kütük yerleştirin. Çocuklardan, tercihlerine göre karınları veya sırtları üzerine gelecek şekilde kütüklerin üzerine uzanmalarını isteyin. Daha sonra çocukları, vücutlarını kullanarak öne doğru yuvarlanmaya teşvik edin. Kütükler arasında boşluk varsa, çocuklardan yuvarlanırken kollarını kuş gibi açmaları veya kaplumbağa gibi yere dokunmaları istenebilir. Amaç, başından ayak ucuna kadar tüm vücut koordinasyonunu kullanarak ya da bir arkadaş desteğiyle öne doğru yuvarlanarak ilerlemektir. Parkurun sonunda bir bayrak veya kurdeleyle işaretlenmiş bir hedef bulunur; bu hedef, oturumun temasına göre hayali bir ada, kale veya renkli bir bölge olabilir.

Çocuk hedefe ulaştığında başarı kutlanır, ardından dinlenme ve hislerini paylaşma zamanı verilir. Kendi başına yuvarlanarak hedefe ulaşmak, çocukların özgüven kazanmasını ve diğer zorluklarla baş etme isteğini artırır.

Çocukların birbirini gözlemlemesine ve ikili çalışmalarda sırasıyla denemelerine izin verin.

Hareket kısıtlılığı olan çocuklar için ikinci bir çocuk veya yetişkin, kütüğün yuvarlanmasına ya da yönlendirilmesine nazikçe yardımcı olabilir; böylece çocuklar birlikte keyif alma ve iş birliği yapma deneyimi yaşar.

Bu etkinlik, orman, bahçe veya park gibi doğal ortamlarda yapılabilir; bu tür düzensiz zeminler, çocuklara doğal bir zorluk sunar ve çoklu duysal deneyimi destekler.

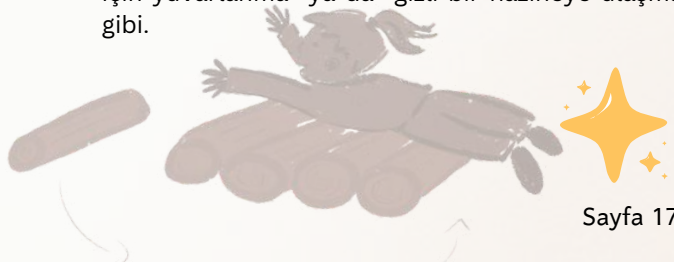
Dikkat Edilmesi Gerekenler

Kütüklerin sağlamlığı ve pürüzsüzlüğü mutlaka kontrol edilmelidir. Etkinlik alanında kesici veya sivri nesneler bulunmamalı ve yumuşak iniş bölgeleri oluşturulmalıdır. Çocuklar rahat kıyafetler giymeli; gerekirse diz ve dirsek koruyucuları kullanılmalıdır.

Etkinlik süresince yetişkin gözetimi gereklidir; çünkü kütükler ağır olabilir ve iki kütük arasında parmak sıkışma riski bulunur. Zorluk seviyesi, çocuğun motor beceri düzeyine ve duysal profiline göre ayarlanmalıdır.

Varyasyonlar

- Engelli Parkur Versiyonu: Çocukların aralarından geçmesi için yaprak, kozalak gibi doğal engeller yerleştirilebilir.
- Ekip Çalışması Versiyonu: Bir çocuk yuvarlanırken diğeri sağa/sola yönlendirme komutları verir; bu da sosyal iletişimi güçlendirir.
- Doku Odaklı Versiyon: Kütüklerin altına ağaç kabuğu, çim, hasır gibi farklı materyaller yerleştirilerek dokunsal uyarım artırılabilir.
- Temalı Oyun Versiyonu: Etkinlik bir hikâyeye dönüştürülebilir; örneğin “bir hayvanı kurtarmak için yuvarlanma” ya da “gizli bir hazineye ulaşma” gibi.

MEYVE NİNJALARI

Ahmet UYAR

40 dakika (çocukların yaşına, motor becerilerine ve duyuşal profillerine göre süre kısaltılabilir)

1-5 katılımcı (daha fazla çocuk varsa, örneğin 10 kişi varsa, sıra beklememeleri için iki parkur oluşturulabilir)

TACTILE

PROPRIOCEPTION

VESTIBULAR

VISUAL

Gerekli Malzemeler

Dallar, çakıl taşları, kuru yapraklar, su, kütük, elma, portakal, toprak, 2 sepet, ip ve taşınabilir su kabı.

Duyusal Gelişim Alanı

Proprioseptif (beden farkındalığı), vestibüler (denge), dokunsal, işitsel ve görsel duyuşlar.

Kazanımlar

Çocukların odaklanma, beden dengesi ve eşleştirme becerilerini geliştirmek; dokunma ve görme duyuşları aracılığıyla keşfetme fırsatı sunmak. Ayrıca ince motor becerileri, el-göz koordinasyonu, iki elin birlikte kullanımını (bilateral koordinasyon) ve duyuşal farkındalığı desteklemek.

Açıklama

Bu etkinlik, çocukların farklı duyuşlarını harekete geçiren ve geliştiren bir engel parkuru oyunudur. Parkur, genellikle çocuklar gelmeden önce hazırlanır; ancak çocukların parkurun kurulmasına aktif olarak katılması, onların duyuşal ve fiziksel gelişimlerine önemli katkı sağlar.

1. Aşama – Parkur Kurulum Aşaması

Eğitmenler, dallarla çevrelenmiş kare alanlar oluşturur ve her karenin içine farklı duyuşal materyaller (örneğin taşlar, su, kuru yapraklar vb.) yerleştirir. Ayrıca kütük, çamur alanı ve ağaçlara asılmış sepetler önceden hazırlanmış olmalıdır.

Çocuklar geldikten sonra eğitimle birlikte çevreden malzemeler toplayarak karelerin içine yerleştirir ve çamur alanını hazırlarlar.

2. Aşama – Gösterim Aşaması

Çocuklar izlerken, eğitim parkuru örnek olarak tamamlar ve her adımı yüksek sesle anlatarak gösterir.

- Tek karelere zıplarken “zııııııı!” diyerek zıplar.
- Çift karelerde hem ellerini hem ayaklarını kullanarak “yüüüüü!” der.
- Elma ve portakalın bulunduğu kareye geldiğinde meyveleri alır ve ayağına kalker.
- Kütüğün üzerine çıkarak meyveleri tutar ve “deengeeee!” diyerek dengede yürür.
- Ardından çamur alanına girer ve “emekleeee!” diyerek meyveleri düşürmeden emekler.
- Çamurun sonuna geldiğinde ayağına kalker ve meyveleri doğru sepetlere (biri elma, diğeri portakal resmiyle işaretlenmiş) atar. Böylece parkuru tamamlar.

3. Aşama – Çocuğun Parkuru Tamamlaması

Şimdi sıra çocuktur.

- Tek karelerde iki ayağıyla zıplar, “zıpla, zıpla, zıpla” denir.
- Çift karelerde ellerini ve ayaklarını kullanarak ilerler, “yürü, yürü, yürü” denir.
- Meyvelerin bulunduğu kareye geldiğinde meyveleri alır ve “aldım!” diyerek ayağa kalkar.
- Kütüğün üzerine çıkar, meyveleri tutarak “denge, denge, denge” diyerek dengede yürür.
- Ardından çamur alanında sürünürken eğitmenler “emekle, emekle, emekle” diye tempo tutar.
- Son aşamada, meyveleri doğru sepetlere atar (elmayı elma sepetine, portakalı portakal sepetine).

4. Aşama – Tamamlama ve Pekiştirme

Tüm çocuklar parkuru tamamladıktan sonra, sepetlerdeki meyveler onlara geri verilir. Eğer yakınlarda bir dere varsa meyveler orada, yoksa eğitmenlerin getirdiği taşınabilir su kabındaki suyla yıkanır. Ardından çocuklar meyvelerini yerler.

Çocuktan parkuru mümkün olduğunca bağımsız tamamlaması beklenir. Gerektiğinde sözel ve fiziksel ipuçları verilebilir; her aşama sonunda teşvik edici sözler ve övgü kullanılabilir. Parkuru minimum yardım ile tamamlamak, çocuğun özgüvenini ve başarıma duygusunu güçlendirir.

Dikkat Edilmesi Gerekenler

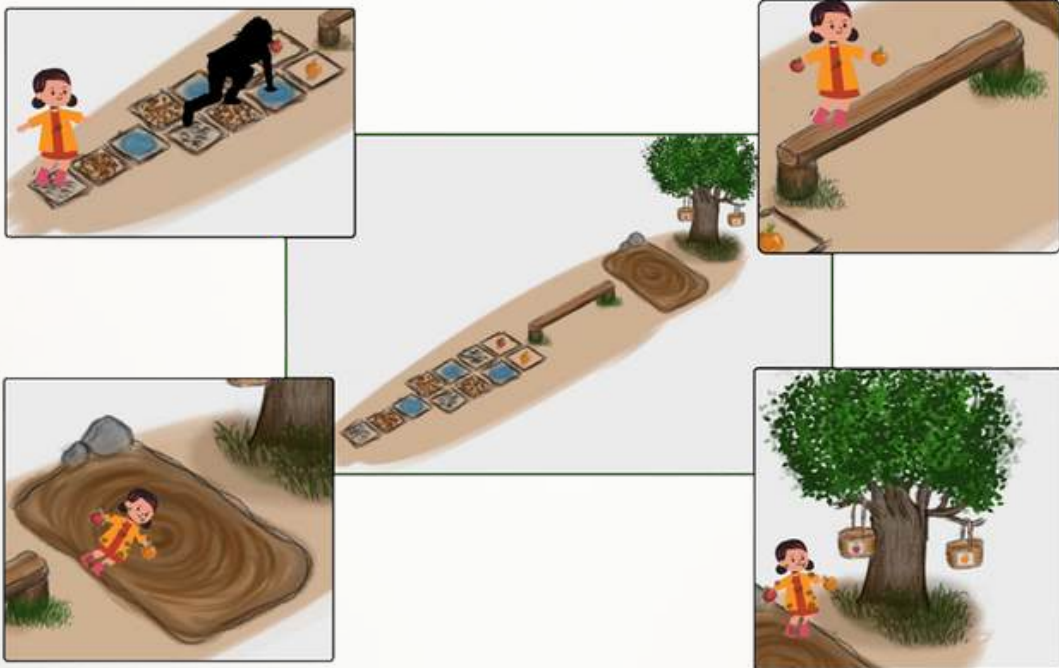
Çocuklar parkur boyunca doğayla yakın temas hâlinde olacaklarından, kirlenmeye uygun kıyafetler giymelidir. Parkurda kullanılan çakıl taşlarının pürüzsüz, kütüğün kıymıksız olması önemlidir. Çamur alanında, çamur dışında yabancı madde bulunmamalıdır. Meyveler derede yıkanacaksa, suyun temiz olduğundan emin olun; eğer emin değilseniz, taşınabilir bir kapla su getirmeniz önerilir. Ayrıca, çocuğun meyvelere karşı alerjisinin olup olmadığını kontrol edin.

Eğer etkinlik orman gibi doğal bir ortamda geçiyorsa ve geçici bir parkur oluşturuyorsanız, etkinlik bittikten sonra kullandığınız tüm doğal materyalleri aldığınız yere geri koymayı unutmayın.

Varyasyonlar

Meyvesiz Versiyon: Meyve yerine çocuğun ilgisini çekebilecek farklı nesneler kullanılabilir. Örneğin, sevdiği bir oyuncak, renkli taşlar veya renkli toplar.

Farklı Doğal Materyaller Versiyonu: Karelerin içindeki materyaller değiştirilerek, çocuklara farklı duyuşsal deneyimler sunulabilir.

ÜFLEYEREK YAPRAKLARI BULUŞTUR

Ayşen Şahin, Ayşe Kan

15-20 Dakika

İki kişilik gruplar hâlinde oynanır.

PROPRIOCEPTION

VESTIBULAR

Gerekli Malzemeler

Yapraklar

Duyusal Gelişim Alanları

Vestibüler (denge) ve proprioseptif (beden farkındalığı) duyular.

Kazanımlar

Çocuklar nefeslerini kontrol etmeyi öğrenir, iş birliği içinde çalışma deneyimi yaşarlar. Üfleme hareketi sırasında baş, boyun ve göğüs kaslarını kullanarak bedensel farkındalıklarını artırır. Ayrıca görsel ve motor koordinasyon becerileri gelişir.

Açıklama

Her çocuk bir yaprak seçer ve etkinlik ikili gruplar halinde yapılır. Çocuklar yere yakın bir şekilde, çömelerek, diz çökerek ya da uzanarak, kendilerini rahat hissedecekleri bir pozisyonda otururlar. Yapraklarını yere koyarlar ve aynı anda üfleyerek yaprakların ortada birbirine değmesini sağlamaya çalışırlar. Bu etkinlik, nefes kontrolünü, görsel-motor koordinasyonu ve bedensel farkındalığı (propriosepsiyon) destekler.

Dikkat Edilmesi Gerekenler

Çocuklar arasındaki mesafe ne çok yakın ne de çok uzak olacak şekilde ayarlanmalıdır. Üfleme sırasında aşırı güç kullanmamalarına dikkat edilmelidir.

Bazı çocuklarda doğrudan yapraktan değil, yaprak üzerinde bulunabilecek polen veya küf gibi alerjenlerden kaynaklanan alerjik reaksiyonlar görülebilir. Bu nedenle, yapraklarla oynadıktan sonra gözlerine veya ağızlarına dokunmamaları önemlidir. Ayrıca, seçilen yaprakların deri tahrişine veya kabarcıklara neden olabilecek türlerden (örneğin zehirli sarmaşık gibi) olmamasına dikkat edilmelidir. Yapraklar toplanırken, üzerinde böcek veya solucan olup olmadığı kontrol edilmeli; böylece doğal yaşam alanları rahatsız edilmemelidir.

Etkinlik çömelerek veya diz çökerek yapıldığından, çocukların dengelerini korumaları önemlidir. Ancak hareket kısıtlılığı olan veya uzanmayı tercih eden çocuklar, etkinliği yatarak de yapabilirler.

Varyasyonlar

- Tek Ayak Üzerinde Üfleme Versiyonu: Çocuklar, tek ayak üzerinde durarak yaprakları üflemeyi deneyebilirler. Bu versiyon, denge (vestibüler) becerilerini geliştirir.
- Farklı Mesafeler Versiyonu: Çocuklar arasındaki mesafe değiştirilebilir. Yakın bir mesafeden başlayıp mesafeyi yavaş yavaş artırmak, çocukların nefes kontrolünü geliştirmelerine yardımcı olur.
- Farklı Vücut Pozisyonları Versiyonu: Çocuklardan yatarak ya da yan dönerek yaprakları üflemeleri istenebilir. Bu, etkinliği çeşitlilik katar ve beden farkındalığını destekler.

DUYU YOLU

Mehmet Ali CAMGÖZ

40 dakika (15 dakikası parkurun hazırlanması ve tanıtılması, 25 dakikası çocukların parkuru tamamlaması için ayrılır)

1-4 katılımcı

PROPRIOCEPTION

VESTIBULAR

TACTILE

Gerekli Malzemeler

Uzun bir kütük veya geniş bir tahta parçası, çamur, kuru yapraklar, dallar ve taşlar gibi doğal materyaller

Duyusal Gelişim Alanı

Vestibüler (denge), proprioseptif (beden farkındalığı) ve taktil (dokunsal) duyarlar.

Kazanımlar

İnce motor becerileri geliştirme, odaklanma, dikkat ve motor becerileri artırma. Çamurda çıplak ayakla yürümek, ayak ve bacak kaslarını güçlendirir, aynı zamanda direnç yoluyla bedensel farkındalık (proprioseptif geri bildirim) sağlar.

Açıklama

Etkinlik iki aşamadan oluşur:

Birinci Aşama – Tanıtım ve Hazırlık: Bu aşamada, duyuşal yol çocuklara dikkatlice tanıtılır. Parkurun her bölümü tek tek açıklanır ve nasıl yapılacağı gösterilir. Çocukların birbirini tanıması ve rahatlaması için kısa bir ısınma etkinliği yapılabilir. Daha sonra ebeveyn veya terapist, etkinliği model olarak önce kendisi tamamlar. Bu gösterim sırasında eğitmen, her aşamayı süre tutarak ve çocuğun duyuşal tepkilerini gözlemleyerek uygular.

İkinci Aşama – Uygulama: Çocuklar sırayla parkuru tamamlarlar. Parkur şu aşamalardan oluşur:

- **Kütük Üzerinde Yürüme Aşaması:** Çocuk çıplak ayakla kütüğün üzerinde yürürken dengesini korumaya çalışır.
- **Çamurda Nesne Bulma Aşaması:** Çocuk, çamurun içinden eğitmen tarafından önceden gizlenmiş pürüzsüz taşları arar ve bulur.
- **Kuru Yapraklar Aşaması:** Çocuk, kuru yaprakların arasında gizlenmiş dalları veya kozalakları bulur.

- **Hedef Atışı Aşaması:** Etkinliğin sonunda, çocuk topladığı taşları, dalları veya kozalakları belirlenmiş bir hedefe doğru atarak parkuru tamamlar.

Dikkat Edilmesi Gerekenler

Çamurun içinde gizlenen nesneler bazı çocuklar için rahatsız edici bir his yaratabilir. Bu nedenle, yuvarlak ve yüzeyi pürüzsüz çakıl taşları tercih edilebilir. Parkura başlamadan önce kütüğün yosun ya da yağmur nedeniyle kaygan olup olmadığını kontrol edin; mümkünse çocuklardan önce siz deneyin.

Eğer kütük veya devrilmiş ağaçta fazla kıymık varsa ya da çocuk çıplak ayakla yürümekte isteksizse, önce ayakkabıyla yürüyebilir, ardından çamura geçerken ayakkabı ve çoraplarını çıkarabilir. Eğer yağmur çizmeleri kullanılacaksa, kütüğün kuru olduğundan emin olun. Etkinlik sonunda temizlik için su ve havlu bulundurmak da önemlidir.

Varyasyonlar

Bu açık hava etkinliği, ebeveyn gözetiminde iç mekâna veya arka bahçeye uyarlanabilir. Örneğin:

- **Çamurda Nesne Bulma Aşaması** için çamur yerine ıslak kum, taşlar yerine ceviz veya fındık kullanılabilir.
- **Kütük Üzerinde Yürüme Aşaması** için kütük yerine yastıklar veya minderler kullanılabilir.
- **Kuru Yapraklar Aşaması** için yapraklar yerine gazete kâğıtları, dallar yerine kalemler tercih edilebilir.

Etkinlik, çocukların bireysel farklılıklarına ve duyuşal hassasiyetlerine göre uyarlanabilir. Benzer duyuşal girdiler sağlayan alternatif materyaller kullanılarak deneyim çeşitlendirilebilir.

ORMANDA GÖLGE OYUNU

Gaye Amus

2-6 çocuk, 2 yetişkin

20 dakika
(çocukların ilgisine göre değişebilir, 5 dakikalık hazırlık süresi dâhil)

Gerekli Malzemeler

2 ip, ince beyaz bir kumaş veya çarşaf (en fazla 1 m x 2 m, daha küçük de olabilir), tahta mandallar, 2 ağaç koruyucu.

Duyusal Gelişim Alanı

Görsel, proprioseptif (beden farkındalığı), vestibüler (denge), interoseptif (içsel farkındalık) ve işitsel duyular.

Kazanımlar

Denge, koordinasyon, mekânsal farkındalık ve esneklik gibi fiziksel becerileri geliştirirken aynı zamanda yaratıcılığı artırır. Çocukların odaklanma becerilerini güçlendirir ve hareket ile görme yoluyla keşif yapma fırsatı sunar. Sosyal açıdan, takım çalışmasını destekler, kendini ifade etme için sağlıklı bir alan yaratır ve stres ile kaygının yönetilmesine yardımcı olur

Bu kazanımlar, çocukların vücutlarını hareket ettirerek ve dans ya da özgür hareket yoluyla kendilerini ifade etmeleri teşvik edilerek sağlanır.

Açıklama

Ormanda gölge oyunu yapmak için en uygun zaman, sabah güneşinin olduğu saatlerdir. Güneşin alçak açıdan doğması, uzun ve belirgin gölgeler oluşturur; bu da gölgelerin kumaşın diğer tarafından net bir şekilde görülmesini sağlar. Kumaşın asılacağı yönü belirlerken, güneşin arka tarafta kalmasına dikkat edilmelidir.

Yetişkin, iki ağaç arasına biri yere yakın, diğeri yaklaşık 1 metre yükseklikte olacak şekilde iki ip gererek alanı hazırlar. İplerin ağaca zarar vermemesi için ağaç koruyucular yerleştirilmelidir. En hızlı hazırlık yöntemi, ince beyaz bir çarşafı üstten mandallarla sabitlemek ve rüzgarlı havalarda alt köşelerini alt ip ile bağlamaktır. Dilerseniz, çarşafı üst ve alt ip boyunca dikerek sabitleyebilir, böylece mandal kullanmaya gerek kalmaz.

Yetişkinler ve çocuklar, beyaz çarşafın önünde bir çember oluşturacak şekilde otururlar. Yetişkin, mevsimle ilgili ya da çocukların sevdiği bir şarkıyı söylemeye başlar. Bu şarkı hızlı ya da yavaş tempolu olabilir. Çocuklar da katılıp şarkıya eşlik ederken, yetişkinlerden biri çarşafın arkasına geçip serbestçe hareket eder ve gölgeler oluşturur.

Grup büyüklüğüne göre, başlangıçta bir çocuk da yetişkine eşlik edebilir, diğerleri izler. Ardından yetişkin tekrar grubun önüne gelir ve iki çocuğun şarkı eşliğinde çarşafın arkasına geçip hareket etmek isteyip istemediklerini sorar.

Çocuklar arkada istedikleri şekilde dans edebilir, yere uzanıp sadece kollarını hareket ettirebilir, çömelebilir veya zıplayabilirler. Bu alan, onların “gizli” keşif ve özgür oyun alanlarıdır.

Bu etkinlik çocuklara, ortak bir alanda birlikte hareket etme deneyimi kazandırır. Şarkı bittikten sonra çocuklar gölgelerle serbestçe oynamak isterlerse, beyaz çarşaf oyun alanında asılı bırakılabilir ve özgür oyun için kullanılabilir.

Dikkat Edilmesi Gerekenler

Yeterli güneş ışığı olmadığında gölgeler net bir şekilde görünmez. Motor veya görme yetersizliği olan çocuklar için: Asistan, ebeveyn veya yetişkin, çocuğu kucağına alarak beyaz çarşafın arkasında yavaş ve ritmik hareketleri birlikte yapabilir. Bu sayede çocuk da etkinliğe katılır, bedensel farkındalık ve hareket deneyimini güvenli şekilde yaşar.

Varyasyonlar

Açıklamalı Versiyon

Grubun içindeki çocukların özelliklerine göre etkinliğin akışı daha fazla açıklama yapılarak ilerletilebilir. Başlangıçta oluşturulan çemberde, çocuklar beyaz çarşaf gördüklerinde merak ettikleri soruları sorabilirler. Yetişkin, çocuklara bir gölge oyunu yapılacağını ve birazdan çarşafın arkasında dans etmeye başlanacağını anlatabilir. Bazı çocuklar hareket ederken diğerleri oluşan gölgeleri izleyebilir. Yetişkin, etkinlik sırasında müziğin hareketleri daha eğlenceli hale getireceğini söyleyip, çocukları birlikte şarkı seçmeye davet edebilir.

Serbest Oyun Versiyonu

Gölge oyunu, yönlendirme yapılmadan da gerçekleştirilebilir. Bunun için sadece beyaz çarşaf iki ağaç arasına asılır ve çocuklara özgürce keşfetmeleri için alan tanınır. Bu versiyon, çocukların kendi oyunlarını kurgulamalarını, yaratıcılıklarını serbestçe ifade etmelerini ve doğa içinde yapılandırılmamış oyun deneyimi kazanmalarını destekler.

DOĞADA DUYUSAL DENEYİM TURU ÖRNEĞİ

Proje ortağımız Ütopya, Türkiye’de yerel düzeyde engelli bireylerle çalışmalar yürütmektedir. Antalya’da Ütopya, özellikle engelli gençlerle etkinlikler düzenleyen Adalya Vakfı ile iş birliği yapmaktadır. Bu iş birliği kapsamında gençlerin doğayla bağ kurmalarını teşvik eden çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir.

Ana proje etkinliğimiz olan Antalya’daki 5 günlük eğitim kursu sırasında, deneyim temelli bir atölye gerçekleştirilmiştir. Eğitimciler ve katılımcılar olarak birlikte, Adalya Vakfı’ndan 13-30 yaş aralığındaki 16 genç atölyeye katılım sağlamıştır. Bu atölyenin adı, bir Fin çocuk kitabından esinlenerek “Güneşin Yumurtası” (Auringonmuna) olarak belirlenmiştir. Bu isim, hem portakal meyvesini merkeze alan sembolik bir anlam taşıdığı, hem de Ütopya’nın portakal bahçeleriyle çevrili bir bölgede yer alması ve etkinlik zamanının tam da portakal mevsimine denk gelmesi nedeniyle özel bir anlam kazanmıştır.

Yerel ve özgün bir deneyim sunmak amacıyla, portakal temalı doğa temelli bir duysal yol organize edilmiştir. Katılımcı genç grup, daha önce benzer etkinliklere sıkça katılmış, oldukça deneyimli ve hazır bir gruptu. Bu nedenle parkur birden fazla etkinlikten oluşmuştur. Etkinliklerin tasarlanması ve uygulaması, eğitime katılan eğitimciler tarafından gerçekleştirilmiştir.

Aşağıda yer alan duysal deneyim turu örneği, iki ya da daha fazla etkinliğin bir araya getirilmesiyle oluşturulabilecek benzer bir uygulamayı göstermektedir.

Kendi grubunuza göre, bireylerin gelişimsel düzeylerine ve özel ihtiyaçlarına uygun bir deneyim tasarlayıp düzenleyebilirsiniz. Ayrıca, bu tür etkinliklerde pedagojik hassasiyet büyük önem taşır. Eşlik eden yetişkinin, katılımcının zorlandığını, yorulduğunu veya fazla uyarıldığını fark ettiği durumlarda etkinliği durdurması, ara vermesi veya sonlandırması gerekebilir. Katılımcının çevredeki insan sayısına tepki vermesi ya da belirli seslerden rahatsızlık duyması gibi durumlarda, bireylerin kendilerini rahat hissedebilecekleri sessiz ve güvenli alanlar oluşturmak önemlidir.

Nina Wallenstjerna-Heiskanen’in, özel gereksinimli bireylerle yürüttüğü sanat temelli çalışmalar konusundaki deneyimi de bu tür etkinliklere ışık tutmaktadır. Wallenstjerna-Heiskanen, şu gözlemini paylaşmaktadır:

“Görevler bağımsız olarak tamamlanabilir, ancak çoğu zaman desteğe ihtiyaç duyulur. Bu yardımın niteliği çok farklı olabilir. Görevlerin zorluk seviyesi ve süreleri değişkendir. Duruma göre yönergeleri uyarlamak ve esnetmek hem mümkündür hem de teşvik edilir. Çalışma biçimindeki bireysel farklılıklar da sürenin değişmesine neden olur; kimisi görevi on dakikada bitirirken, kimisi saatlerce üzerinde çalışmak isteyebilir (Wallenstjerna-Heiskanen, 2022).”

Dolayısıyla, katılımcıları gözlemlmek, onlara tam bir dikkat ve varlıkla eşlik etmek, ne zaman yönlendirme yapılması gerektiğini veya gerçekten yardıma ihtiyaç olup olmadığını fark etmek, bu deneyimin herkes için değerli, keyifli ve güçlendirici olmasını sağlar.

GÜNEŞ YUMURTASI

3-10 katılımcı (Eşlik eden eğitmen sayısına bağlı olarak değişir)

60-90 dakika (Süre, grubun özelliklerine ve etkileşim düzeyine göre değişebilir)

Gerekli Malzemeler

Dilimlenmiş ve kabuğu soyulmuş portakallardan oluşan bir tabak, dallar, yapraklar, bir tahta parçası, kütükler, 1 m x 1 m boyutlarında (veya grubun büyüklüğüne göre 2 m x 2 m) beyaz bir bez (doğa sanatı etkinliği için), ipler (portakalları bağlamak için) ve bir makas.

Her katılımcı için: bir sepet, doğada keşif listesi (scavenger hunt / hazine avı listesi) ve bir kurşun kalem.

Açıklama

Katılımcı grup, bir karşılama çemberinde toplanarak etkinliğe başlar. Bu aşamada bir karşılama şarkısı söylenir. Ardından katılımcılardan gözlerini kapatmaları istenir ve onlara portakal dilimleri koklatılarak ne olduğunu tahmin etmeleri istenir. Daha sonra, her katılımcıya bir dilim portakal tattırılır. Ormana gitmeden önce, günün planı açıklanır ve ormanda karşılaşılabilecekleri unsurlar hakkında kısa bir bilgilendirme yapılır. Her katılımcı, bir eğitmenle eşleştirilir. Her ikiliye, bir sepet, bir kalem ve yazılı ve görsel bir keşif listesi (hazine avı-scavenger hunt) verilir.

Orman yolunda ilerlerken katılımcılar, listede yer alan nesneleri doğadan bularak sepetlerine toplar ve aynı zamanda engebeli yolda ilerleyerek keşif deneyimi yaşarlar. Hazine avı tamamlandığında, ikililer sepetlerini bir kenara bırakır ve ormandan ritim oluşturmak için kullanılacak iki dal bulmaları istenir. Ardından grup, bu dallarla ritim etkinliği gerçekleştirir; birlikte şarkılar söylenir ve ritim tutulur.

Ritim etkinliğinin ardından, beyaz bir bez orman zeminine serilir ve katılımcılardan, hazine avında topladıkları doğal malzemeleri kullanarak ortak bir sanatsal çalışma (land art) oluşturmaları istenir. Çalışma tamamlandığında grup, ortaya çıkan eserin neyi çağrıştırdığını veya neyi temsil ettiğini paylaşır.

Dönüş yolunda, önceden hazırlanmış “portakal oyunu” oynanır. İki ağacın dallarına, iki portakal iplerle bağlanarak yüksek bir noktaya asılır. Katılımcılardan, bu portakalları karşılıklı olarak sallayarak birbirine çarpmalarını sağlamaları istenir.

Orman gezisi tamamlandıktan sonra grup, vedalaşma çemberinde toplanır. Katılımcılar, etkinlikle ilgili duygularını, en sevdikleri anları ve zorlandıkları bölümleri paylaşır. Etkinlik, veda şarkıları ve danslarla sona erer.

Dikkat Edilmesi Gerekenler:

- Ormana giderken mutlaka bir ilk yardım çantası ve buz torbası bulundurun. Ayrıca varsa, katılımcıların kişisel ilaçlarını yanınıza almayı unutmayın.
- Alerjik Reaksiyonlar: Katılımcıların portakal veya bazı bitkiler gibi doğal unsurlara karşı alerjileri olabilir. Etkinlik öncesinde, ebeveyn izin formları aracılığıyla katılımcıların olası alerjileri veya özel beslenme gereksinimleri hakkında bilgi almak önemlidir.
- Böcek Isırıkları veya Sokmalar: Katılımcılar arı, karınca veya sivrisinek gibi böceklerle karşılaşabilir. Bu durumlar için uygun önlem ve müdahale malzemeleri hazır bulundurulmalıdır.
- Dal Kaynaklı Yaralanmalar: Ritim etkinliği sırasında dalların yanlış tutulması veya savrulması, kazara yaralanmalara neden olabilir. Çocuklara, dalları güvenli bir şekilde nasıl kullanacakları önceden gösterilmelidir.

Varyasyon

Tüm grubun bir rehber eşliğinde ilerlemesi yerine, önceden hazırlanmış istasyonlar oluşturabilirsiniz. Bu istasyonlarda, eğitmen ve katılımcı ikilisi, kendi hızlarında ve küçük gruplar hâlinde parkuru tamamlayabilir. Bu yöntem, katılımcılara daha bireysel bir deneyim sunar ve dikkat, rahatlık ve etkileşim düzeyine göre etkinliğin süresini esnek hâle getirir.

ETKİNLİKLERDEKİ KAZANIMLAR

1. Göz Bağlı Portakalın Tat ve Kokusunu Tahmin Etme Etkinliği için Kazanımlar

- Duyusal Gelişim: Tat ve kokuya odaklanarak duyu farkındalığı artırır.
- Konsantrasyon ve Odaklanma: Görsel dikkat dağınıklığı olmadan, belirli duyu girdilere yoğunlaşmayı teşvik eder.
- Eleştirel Düşünme: Katılımcıların duyu ipuçlarına dayanarak tahmin yürütme ve akıl yürütme becerilerini geliştirir.
- Öz güven: Doğru tahminlerde bulunduklarında öz güvenlerini güçlendirir.
- Sosyal Etkileşim: Katılımcıların gözlemlerini paylaşmaları ve tartışmalara katılmaları için bir fırsat yaratır.

2. Doğada Keşif Oyunu (Scavenger Hunt) için Kazanımlar:

- Problem Çözme Becerileri: İpuçlarını yorumlarken eleştirel düşünme ve mantıksal akıl yürütme becerilerini geliştirir.
- Görsel Okuma ve Yön Bulma: Mekânsal farkındalığı güçlendirir; farklı ortamlarda yön bulma, sıralama ve eşleştirme gibi yürütücü işlev becerilerinin gelişimini destekler.
- Ekip Çalışması ve İletişim: Katılımcılar arasında iş birliğini ve etkili iletişimi teşvik eder.
- Fiziksel Aktivite: Hareket etmeyi destekler; fiziksel sağlık, denge ve koordinasyonu geliştirir.
- Hayal Gücü ve Yaratıcılık: Rol yapma ve hikâye anlatımı gibi etkinliklerle yaratıcı düşünmeyi teşvik eder.

3. Engeli Yolda Yürüyüş Etkinliği için Kazanımlar

- Denge ve Koordinasyon: Düzensiz zeminlerde yürüyerek dengeyi koruma ve vücut koordinasyonunu geliştirme becerisini artırır.
- Kuvvet ve Dayanıklılık: Zorlu arazi koşullarında ilerlerken kas gücü ve fiziksel dayanıklılığı güçlendirir.
- Risk Değerlendirme: Güvenli hareket etmek için eleştirel düşünme ve dikkatli karar verme becerilerini destekler.
- Direnç ve Öz güven: Engelleri başarıyla aşarak sebat, öz güven ve kendine güven duygusunu geliştirir.
- Çevresel Farkındalık: Katılımcıların doğal çevreyi gözlemlene ve onunla bağ kurma becerisini artırır.
- Problem Çözme Becerileri: Katılımcıların arazide ilerlemek için en uygun yolları bulma becerisini geliştirir.
- Kaba Motor Gelişimi: Bacak kaslarını ve genel vücut koordinasyonunu güçlendirir.

4. Dallarla Ritim Tutma ve Şarkı Söyleme Etkinliği için Kazanımlar:

- Ritmik ve Müzikal Beceriler: Ritim duygusu, zamanlama ve temel müzikal farkındalık becerilerini geliştirir.
- Motor Beceriler: Dallarla yapılan hareketler aracılığıyla ince motor koordinasyonunu güçlendirir.
- Hafıza ve Bilişsel Gelişim: Şarkı sözlerini ve ritimleri öğrenme yoluyla hafızayı ve bilişsel süreçleri destekler.
- İş Birliği: Grup hâlinde şarkı söyleme ve ritim tutma etkinlikleriyle takım ruhunu ve topluluk bilincini güçlendirir.
- Duygusal İfade: Kendini yaratıcı biçimde ifade etme ve neşeli bir deneyim yaşama fırsatı sunar.

5. Doğa Sanatı (Land Art) Etkinliği için Kazanımlar:

- Yaratıcılık ve Estetik Duygu: Hayal gücünü teşvik eder ve sanatsal ifade becerilerini geliştirir.
- Çevre Farkındalığı: Doğal unsurlarla bağ kurmayı ve onları takdir etmeyi destekler.
- Ekip Çalışması: Grup hâlinde yapıldığında, katılımcıların tasarım üzerinde fikir alışverişi ve iş birliği yapmalarını sağlar.
- İnce Motor Beceriler: Nesneleri dikkatlice yerleştirip düzenleme yoluyla el-göz koordinasyonu ve hassas hareket becerilerini geliştirir.
- Problem Çözme: Bulunan doğal materyalleri uyumlu bir düzenleme içinde kullanma yollarını keşfetmeye teşvik eder.

6. Ağaçtaki İki Portakal: Portakalları Çarpıştırma Oyunu için Kazanımlar:

- El-Göz Koordinasyonu: Motor becerileri ve hedefe yönelik mekânsal hassasiyeti geliştirir.
- Fiziksel Güç ve Çeviklik: Vücut kontrolünü artırır ve aktif hareket etmeyi teşvik eder.
- Odaklanma ve Hassasiyet: Dikkat, hedefe odaklanma ve doğru hamle yapma becerilerini güçlendirir.
- Eğlence ve Katılım: Keyifli ve motive edici bir etkinlik sunarak çocuklarda coşku ve merak duygusunu artırır.
- Sportmenlik: Sağlıklı rekabet duygusunu destekler ve başarısız denemelerde dayanıklılık ve yeniden deneme isteğini geliştirir.

DUYUSAL OYUN ALANI (SPA-SENSORY PLAY AREA) TASARIMI NEDİR?

Doğal unsurlar kullanılarak oluşturulan bir Duyusal Oyun Alanı (SPA), ek gereksinimleri olan çocukların duyu bütünleme ihtiyaçlarını önemli ölçüde destekleyebilir. Doğa, farklı dokular, sesler, hareketler ve kokular aracılığıyla vestibüler (denge), proprioseptif (beden farkındalığı) ve interoseptif (içsel farkındalık) duyarlar dâhil olmak üzere sekiz duyu sistemini harekete geçiren zengin ve çok duyulu bir ortam sunar. Okul bahçelerinde veya orman alanlarında böyle bir alanın oluşturulması, çocuklara yapılandırılmış ve serbest duyu deneyimleri kazandırarak öz düzenleme, dikkat, duygusal denge ve motor gelişimi destekler.

Inclusive Nature Project (Kapsayıcı Doğa Projesi), ek gereksinimli çocukların aileleri ve öğretmenleri için daha uygulanabilir, erişilebilir ve ekonomik olarak sürdürülebilir doğa temelli yöntemler sunmayı amaçlamaktadır. Kolay uygulanabilir ve çoğaltılabilir araçlar tasarlayıp paylaşarak, proje doğal duyu uyarımlar yoluyla kapsayıcı eğitimi teşvik eder.

SPA kavramı, doğal materyaller ve uyaranlarla oluşturulan mobil veya kalıcı bir alan olarak tasarlanmıştır. Bu alan, öğretmenlerin ve ebeveynlerin hem çocukların gelişimini aktif olarak desteklemelerine hem de kendi duyu farkındalıklarını zenginleştirmelerine olanak tanır.

Proje kapsamında, doğanın etkili ve kapsayıcı bir duyu bütünleme ortamı sunabileceğini göstermek amacıyla örnek atölye çalışmaları ve etkinlikler geliştirilmiştir. Aşağıdaki bölümde, proje ortaklarımız tarafından Türkiye, Slovenya ve Finlandiya'da geliştirilen örnek SPA (Duyusal Oyun Alanı) uygulamaları yer almaktadır.

Yollar herkes için hissedilebilir ve erişilebilir hâle getirildiğinde, doğa herkese açık olur.

TÜRKİYE

Utopia, Antalya’da yer alan doğa temelli bir öğrenme merkezidir ve uzun yıllardır ek gereksinimli çocukların duyuşsal gelişimini desteklemek amacıyla doğa temelli etkinlikler düzenlemektedir. Bu proje kapsamında merkez, duyuşsal oyun etkinliklerini daha profesyonel bir bakış açısıyla geliştirmeyi hedeflemiştir. Bu amaçla kamp alanı içinde belirli bir bölüm SPA (Duyuşsal Oyun Alanı) olarak yeniden tasarlanmıştır.

Bu alan, çocukların tek başına veya ebeveyn/rehber desteğiyle keşfedebilecekleri çeşitli yollar ve etkinlik bölgeleri içermektedir. Etkinlikler özellikle denge, beden farkındalığı, derin basınç uyarımı ve aşırı duyarlılığın azaltılması üzerine odaklanmaktadır. Alan içindeki en önemli unsurlardan biri, çocukların çıplak ayakla yürüyerek farklı doğal materyalleri keşfedebildikleri bir duyuşsal yürüme yoludur.

Bu yol, kum havuzları, çim alanlar ve farklı dokulara ve sertlik derecelerine sahip yüzeylerden oluşur ve genellikle bir bakıcı veya eğitmen eşliğinde kullanılır.

Ayrıca alanda denge parkuru, çok yönlü salıncaklar, tırmanma tahtaları ve lastik gibi serbest oyun materyalleri de bulunur. Bu unsurlar, duyu bütünleme sürecini desteklemek, fiziksel gelişimi teşvik etmek, yaratıcı ve doğa temelli oyunları güçlendirmek amacıyla tasarlanmıştır.

SPA alanının yanında ayrıca lavanta, adaçayı ve kekik gibi bitkilerin bulunduğu bir bitki bahçesi yer almaktadır. Çocuklar bu bahçeyi ziyaret ederek farklı doğal kokuları koklama yoluyla duyuşsal deneyim yaşar; bu da onların duyuşsal gelişimlerini ve duygusal düzenlemelerini destekler.

SLOVENYA

Vrtec Martin Krpan Cerknica Anaokulu, Slovenya’da yer alan, 11 aydan okul çağına kadar çocuklara eğitim veren 18 oyun odalı bir kamu anaokuludur. En küçük çocuklar, büyük bir spor salonunda ve tüm çocuklara keyifli oyun alanı sağlayan geniş bir bahçede hareket etmeye teşvik edilir. Anaokulunda ek gereksinimli çocuklar için özel bir program bulunmakta ve bu çocuklar, akran gruplarına dahil edilerek bütüncül bir eğitim ortamı oluşturulmaktadır. Bir oyun odasında, 6 ek gereksinimli çocuktan oluşan entegre bir grup yer almakta ve bu gruptaki çalışmalar, büyük ölçüde çocukların duyuşal gelişimini desteklemeye odaklanmaktadır.

Vrtec Martin Krpan Cerknica Anaokulu’nun bahçesinde, taşlar, dallar, kütükler ve çamur gibi doğal malzemelerden yapılmış bir SPA (Duyuşal Oyun Alanı) uzun yıllardır bulunmaktadır. Çocuklar bu alanda oynamayı çok sever ve burada yaratıcı oyunlar geliştirirler. SPA’daki oyunlar, çocukların dokunsal alanda (dokunma, kavrama, aktarma...), proprioseptif alanda (sıkma, atma, çekme...) ve vestibüler alanda (denge kurma) duyuşal-motor gelişimlerini desteklemektedir.

Proje kapsamında, anaokulu ayrıca çocukların diğer duyuşal alanlarda da gelişimini destekleyecek bir bahçe tasarlamıştır. Bu bahçede dört köşe (duyuşal alan) oluşturulmuştur:

1. Köşe – Kokulu Bitkiler Alanı:

Bu köşede lavanta, adaçayı, biberiye, melisa ve nane ekilmiştir. Çocuklar bu bitkilere dokunur, koklar ve hatta tadarlar. Böylece öncelikli olarak koku alma duyuşlarını (olfaktor sistem) geliştirirler.

2. Köşe – Çilek Alanı:

Bu alanda çilek bitkileri yetiştirilmektedir. Çocuklar bitkilerin büyümesini gözlemler, onları sular ve bakımını yaparlar. Meyveler olgunlaştığında tadarlar. Bu sayede tat alma duyuşlarını (gustatori sistem) geliştirirler.

3. Köşe – Bezelye Alanı:

Bu köşede çocuklar bezelye ekimi yaparlar. Toprağın bakımını üstlenir, bitkinin büyümesini gözlemler ve meyveler olgunlaştığında bezelyeleri tadarlar. Bu alan da tat alma duyuşunun gelişimine katkıda bulunur.

4. Köşe – Çamur Alanı:

Bu köşe, çocuklara sınırsız oyun ve keşif olanağı sunar. Çocuklar burada dokunarak, şekillendirerek, karıştırarak oynar ve böylece dokunsal duyuşal sistemlerinin (taktil) gelişimini desteklerler.

FİNLANDİYA

Vammaisperheyhdistys Jaatinen ry, 1997 yılında Helsinki’de engelli çocukların aileleri tarafından kurulmuş bir dernektir. Jaatinen, “Jaatischen Maja” adında, engelli çocuklar ve aileleri için ücretsiz olarak sunulan erişilebilir bir etkinlik merkezi işletmektedir. Bu merkezde aileler bir araya gelerek oyun oynayabilir, sosyalleşebilir ve çeşitli etkinliklere katılabilirler. Merkezde bulunan personel, kullanıcıların etkinliklerle ilgili ihtiyaçlarına yardımcı olmak üzere hazır bulunur.

Jaatinen, engelli çocuklar, gençler, kardeşleri ve ebeveynleri için çok sayıda rehberli etkinlik, kulüp ve grup çalışması düzenlemekte, ayrıca aile etkinlikleri ve kutlamalar organize etmektedir. Merkezde ayrıca hareket yardımcıları ve özel oyunlar kiralanabilmektedir. “Malike Rental” hizmeti kapsamında bisiklet, kano, yokuş aşağı kayak ekipmanı, arazi tipi tekerlekli sandalye gibi araçlar ağır engelli çocuk ve gençlerin kullanımı için ödünç alınabilmektedir. Oyunlar, tüm ailenin birlikte keyif alabileceği şekilde uyarlanmıştır.

Mobil SPA: Doğa Kâşifinin Sırt Çantası

Bu proje kapsamında “Doğa Kâşifinin Sırt Çantası (The Nature Explorer’s Backpack)” geliştirilmiştir. Bu çanta, çocukları ve yetişkinleri birlikte doğayı keşfetmeye davet eden taşınabilir, mini bir duyuşal oyun alanıdır. Çanta, çocukların ve ailelerin bahçede, parkta, yakındaki bir ormanda ya da daha uzak bir doğa alanında doğayı gözlemleyip deneyimlemesini sağlayan çok duyulu ve erişilebilir araçlar içermektedir.

Doğa Kâşifinin Sırt Çantası, geleneksel bir duyuşal oyun alanı gibi çalışır ancak sabit bir yapıya ya da konuma bağlı değildir. Ailelere kapsayıcı, etkileşimli ve ilham verici bir şekilde doğayı keşfetme olanağı sunar.

Bu çanta tüm çocuklar için tasarlanmıştır; aynı zamanda engelli çocukların da doğayı erişilebilir ve keyifli biçimde keşfetmesini sağlayacak araçlar içerir. İçindeki araçlar, çocukların duyu işleme becerilerini geliştirmelerine ve çevresel farkındalıklarını artırmalarına yardımcı olur. Böylece çocukların özgüvenlerini güçlendirmeleri, merak duygularını beslemeleri ve baskısız, keyifli ve keşif dolu bir doğa deneyimi yaşamaları hedeflenir. Çanta, mercek, cımbız, görünmezlik pelerini, tanımlama kartları, küçük balık ağı, beyaz tepsi gibi çeşitli araçlarla donatılmıştır. Bu araçlar sayesinde çocuklar çevrelerini kendi duyuşal kapasitelerine uygun biçimlerde görerek, duyarak, dokunarak ve koklayarak keşfedebilirler. Aileler, bu sayede kendi küçük “doğa araştırma gezilerini” düzenleyebilir – örneğin canlı türlerini gözlemlemek, dokuları incelemek, bulguları kaydetmek ve deneyimlerini paylaşmak gibi.

Doğa Kâşifinin Sırt Çantası, duyuşal oyun (sensory play) ilkelerine dayanmaktadır. Bu tür oyunlarda dokunma, işitme, görme, koklama, tat alma, denge, beden farkındalığı ve proprioepsiyon gibi duyuşlar doğal ve eğlenceli bir biçimde gelişir. Çantadaki araçlar, çevresel keşfi daha erişilebilir, kapsayıcı ve her şeyden önemlisi tüm çocuklar için eğlenceli hale getirir.

EBEVEYNLER VE EĞİTİMCİLER İÇİN İPUÇLARI

Doğa, sürekli olarak çeşitli zorluklar ve öngörülemeyen koşullar sunabilir. Aynı şekilde, ek gereksinimli çocukların ihtiyaçları ve duygusal durumları da değişkenlik gösterebilir. Bu nedenle, ana merkezden ya da başlangıç noktasından çok uzaklaşmamak ve koşullar değiştiğinde uyum sağlayabilmek için yedek planlara (Plan A, B ve C) sahip olmak önerilir

ÖNEMLİ İPUÇLARI

Kötü hava yoktur, uygun kıyafet vardır.

Yağmurlu havalarda mümkünse su geçirmez kıyafetler giyin. Eğer sığınacak bir alan yoksa, tekerlekli sandalye veya bebek arabalarını da içine alacak büyüklükte bir branda (tente) yanınızda bulundurun.

Unutmayın, hareket kabiliyeti kısıtlı ya da tekerlekli sandalyede oturan çocuklar, kış aylarında vücut ısılarını koruyamayabilir. Bu nedenle fazladan kıyafet katmanları, bir battaniye veya uyku tulumu kullanmak, çocuğun sıcak ve rahat kalmasını sağlar.

...

Çocuğun oyundan aldığı keyif değil, kıyafetleri yıpransın.

Kıyafetler kirlenebilir, yıpranabilir veya yırtılabilir. Bu yüzden oyun sırasında yıpranmasına aldırmayacağınız kıyafetleri tercih edin. Önemli olan, çocuğun özgürce oynaması ve keşfetmenin tadını çıkarmasıdır.

....

Zamanın peşine düşmeyin, çocuğun temposuna uyum sağlayın.

Günlük rutinler beklenenden daha uzun sürebilir. 5 dakika süreceğini düşündüğünüz bir etkinlik bazen çok daha fazla zaman alabilir. Bu yüzden sabırlı ve anlayışlı olmak, hem çocuk hem de yetişkin için sürecin keyifli ve verimli geçmesinin anahtarıdır.

Her şeyi planlamak ya da yapılandırılmış etkinlikler oluşturmak zorunda değilsiniz.

Çocukların yaratıcılıklarını ve yenilikçi düşünme becerilerini geliştirmeleri için onları doğada serbest oyuna teşvik edin. Çocukları eğlendirmeye çalışmak yerine, orada olun, gözlemleyin ve onların yönlendirmelerini takip edin.

...

Doğayı duyularınızla deneyimlemek için kendinizi ve çocuklarınızı teşvik edin.

...

Haftada en az bir kez doğayı içeren küçük bir rutin oluşturun.

Richard Louv'un da söylediği gibi, "Takviminize doğayı ekleyin." Böylece aile olarak haftalık ya da günlük Doğa Vitamini (Vitamin N) dozunuzu almış olursunuz. (Louv, 2016)

...

Yerel yönetimlerden ya da derneklerden, özel gereksinimli çocuklara sahip aileler için düzenli haftalık doğa gezileri organize etmelerini isteyin.

Bu tür etkinlikler, günlük sorumluluklardan bunalan ancak diğer ailelerle bir araya gelmek isteyen aileler için harika bir fırsat olabilir.

Doğayı aileler için daha erişilebilir hale getirerek onlara destek olmak, özünde herkesin iyi oluşunu güçlendirecektir.

...

Doğanın, sadece çocuğun değil sizin de iyi oluşunuzu desteklemesine izin verin.

SONUÇ

“Özel Gereksinimli Çocuklar için Doğada Duyusal Gelişim” projesi, diğer adıyla “Kapsayıcı Doğa (Inclusive Nature)”, farklı meslek alanlarından ve uzmanlık geçmişlerinden gelen kişileri bir araya getirerek ortak bir çalışma yürüttü. Projenin odak noktası, özel gereksinimli bireylerin duysal gelişimini desteklemek ve onların doğayla daha derin bir bağ kurmalarını teşvik etmek oldu.

Süreç boyunca doğa temelli öğrenme, özel eğitim ve duysal bütünleme alanlarında çalışan kurumlar bilgilerini paylaşma, tartışma ve uygulama fırsatı buldu. 12 aylık proje süresi boyunca, proje ortaklarının üyeleri duysal bütünleme uzmanlarından eğitim aldı ve doğa temelli öğrenme konusunda uzman eğitimcilerden ilham edildi. Özel gereksinimli çocuklarla çalışan aileler ve eğitimciler için doğa temelli, pratik çözümler geliştirildi. Bu deneyimler, uygulayıcıların erişebileceği bir rehberde bir araya getirildi.

Proje boyunca katılımcılar birbirlerinden öğrendiler, doğadan ilham aldılar, ebeveynler ve çocuklar için doğanın sağladığı faydaları deneyimlediler ve herkes için doğaya erişilebilirliği artırmak bir amaç ve misyona dönüştü. Proje, yenilikçilik ve kapsayıcılık ruhuyla tamamlandı. Bu projenin öğrettiği şey netti: Gerçek kapsayıcılık, yalnızca bireysel farklılıkları tanımakla değil, öğrenme alanlarını doğayla yeniden ilişkilendirerek anlamlı, duysal açıdan zengin ortamlar yaratmakla ilgilidir.

Kendiniz için bir adım atın ve doğaya çıkın. Doğanın bize sunduğu olağanüstü fırsatların farkına varın; onun ne kadar kapsayıcı olduğunu ve bizim doğadan ayrı değil, onun bir parçası olduğumuzu hatırlayın. Daha fazla zamanınızı açık havada geçirmeyi bilinçli bir tercih haline getirin ve kendinizin, desteklediğiniz çocukların doğayla daha derin bir bağ kurmasına izin verin. Bunu yaparken, doğanın sunduğu zengin duysal uyarıcılara dikkatle kulak verin ve bu deneyimlerin, özellikle özel eğitim bağlamında duysal gelişim için ne kadar önemli olduğunu keşfedin. Doğanın sizi güçlendirmesine ve beslemesine izin verin. Doğayla birlikte değişmeye, öğrenmeye ve gelişmeye hazır mısınız?

“Doğanın konuştuğu
bir yol, toprağın
anlattığı bir hikâye
vardır. Çoğu zaman
biz sadece bu
hikâyeyi
dinleyebilecek kadar
sabırlı ya da sessiz
olamayız.”
Linda Hogan

KATKIDA BULUNANLAR

Bu kitapçık, Avrupa Birliği Erasmus+ Programı tarafından finanse edilen Okul Eğitimi Alanında Küçük Ölçekli Ortaklık (Small Scale Partnership in School Education) projesi kapsamında hazırlanmıştır. Proje, farklı ülkelerden eğitim kurumlarını bilgi alışverişi yapmak, deneyimlerini paylaşmak ve öğretim ile öğrenmeye yenilikçi yaklaşımlar geliştirmek amacıyla bir araya getirmiştir.

Aşağıdaki kurumlar bu projeye aktif olarak katkı sağlamıştır:

Finlandiya

Gaye Amus
Jenny Turunen
Chantal Romi
Miina Weckroth
Hanna Vesamo

İspanya

Katia Hueso

Türkiye

EKİP

Ahmet Öncel
Cansu Üzümcü
Ahmet Uyar
Mehmet Ali Camgöz
Sümeyye Sevgili
Hilal Nur Sezgin
Ayşe Kan
Ayşen Şahin

Slovenya

Erna Zabukovec
Saša Pivka
Pavlina Zrimšek
Urška Juvančič
Bernarda Okoliš

Ütopya Ergoterapi Merkezi'ne ve Adalya Vakfı Engelsiz Kafe'ye özel teşekkürler.

Proje hakkında daha fazla bilgi için web sitesini ziyaret edebilirsiniz:

<https://www.inclusivenature.com/>

Erasmus+, Avrupa Birliği'nin eğitim, öğretim, gençlik ve spor alanlarındaki öncü programıdır. 2021-2027 dönemi boyunca Erasmus+, kapsayıcılık ve çeşitliliği, dijital dönüşümü, çevresel sürdürülebilirliği ve demokratik yaşama aktif katılımı teşvik etmektedir.

Erasmus+ hakkında daha fazla bilgi için:

<https://erasmus-plus.ec.europa.eu/>

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Editör

Ahmet Öncel
Gaye Amus

Düzeltilme & Kalite

Kontrol

Gaye Amus

Tasarım

Ayşe Köksal Yıldız

Fotoğraflar

Ahmet Öncel
Gaye Amus
Erna Zabukovec
Saša Pivka
Hanna Vesamo

İngilizce'den Türkçe'ye Çeviri

Bengü Ergin Balta

Sayfa 34

KAYNAKÇA

1. Ayres, A. J. (1972). Sensory Integration and Learning Disorders. Los Angeles, CA: Western Psychological Services.
2. Baranek, G. T. (2002). Efficacy of sensory and motor interventions for children with autism. Journal of Autism and Developmental Disorders, 32(5), 397-422.
3. Bundy, A. C., Lane, S. J., & Murray, E. A. (2002). Sensory Integration: Theory and Practice. F.A. Davis Company.
4. Kranowitz, C. S. (2005). The Out-of-Sync Child: Recognizing and Coping with Sensory Processing Disorder. Perigee Trade.
5. Lane, S. J., & Schaaf, R. C. (2010). Examining the neuroscience evidence for sensory-driven neuroplasticity: Implications for sensory-based occupational therapy for children and adolescents. American Journal of Occupational Therapy, 64(3), 375-390.
6. Louv, Richard (2016) Vitamin N: The Essential Guide to a Nature-Rich Life. Chapel Hill.
7. Miller, L. J., Anzalone, M. E., Lane, S. J., Cermak, S. A., & Osten, E. T. (2007). Concept evolution in sensory integration: A proposed nosology for diagnosis. American Journal of Occupational Therapy, 61(2), 135-140.
8. Nicholson, S. (1971), "How Not To Cheat Children: The Theory of Loose Parts", Landscape Architecture, v62, p30-35.
9. Parham, L. D., & Mailloux, Z. (2015). Sensory Integration. In J. Case-Smith & J. C. O'Brien (Eds.), Occupational Therapy for Children and Adolescents (7th ed., pp. 258-303). Elsevier.
10. Roley, S. S., Mailloux, Z., Miller-Kuhaneck, H., & Glennon, T. J. (2007). Understanding Ayres Sensory Integration®. OT Practice, 12(17), CE-1-CE-8.
11. Schaaf, R. C., & Mailloux, Z. (2015). Clinician's guide for implementing Ayres Sensory Integration: Promoting participation for children with autism. American Journal of Occupational Therapy, 69(5), 6905185010p1-6905185010 p10.
12. University Hospitals of Morecambe Bay NHS Foundation Trust (2024). <https://www.uhmb.nhs.uk/our-services/patient-information-leaflets/children-young-people-sensory-guide-children>
13. Wallenstjerna-Heiskanen, Nina (2022) Erityistä kuvataidetta-ideoita ja tehtäviä kuvataidetyöskentelyyn, Riikka Herlinin säätiö. (P 8-9)
14. Wilbarger, P., & Wilbarger, J. (1991). Sensory defensiveness in children aged 2-12: An intervention guide for parents and other caretakers. Avanti Educational Programs.